

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS NOVEMBER • LISTOPAD • LISTOPAD • CÍSLO 11/1976 ROCNÍK 19 cena 1 zł

SVÄTÝ ZA DEDINOU

Úryvok zo zbierky

Až sa zas budú básne čítať,
a v ľuďoch ľudí poznáš zas,
až roztopí sa v mútnych vodách
jesenný sneh i mráz,

jak úbohý bol, povieme si,
čas pušiek, dýk a náreku,
v ktorom bol básnik nepotrebný
a človek cudzí človeku.

LACO NOVOMESKÝ

ĽUD POVSTAL

Úryvok

Ked' páni všetko zrádzali,
Ľud vedel jedno: povstaneme.
Vedel to každý robotník,
že oceľ kuje pre seba,
že oceľ bude v jeho rukách,
ked' udrie veľká hodina,
hodina pomsty, odplaty.

Dnes neveríme v rozprávky,
že hrdinovia píšu dejiny

jagavým, ostrým mečom.
Dnes vieme, hrdinom je ľud,
bez neho nieto hrdinov.
Ľud je to more nekonečné
a hrdinovia sú ich vlnami.
Ženie ich k brehom slobody
ozrútné more, nesmrteľný ľud.

Tak ako jedle rastú zo zeme,
tak rastú z ľudu hrdinovia.

MILOŠ KRNO

„ŽIVOT“ NAVRHUJE MLÁDEŽI NA RECITAČNÉ SÚŤAŽE

VARŠAVA

Milá, už rastieš, pekne
moenies,
svoje kontúry, ešte mäkké,
jarou vit počneš.
Koľko len práce, milovaná,
treba,
aby zacelila sa každá rana
okružtekom chleba
odtrhnutého, vrúcene od vlastných úst,
s myšľou o tom,
aby nás život
krásnel
nad lopotou.

Hučia závody, z komínov sa dymí,
Visla leskom planie...
Naša Varšava! Naše činy!
Áno, to je zmŕtvychvstanie!

WŁADYSŁAW BRONIEWSKI

preložil Vlastimil Kovalčík

VÝZNAM VEL'KEJ REVOLÚCIE

7. novembra pred 59 rokmi pamätným výstrelom z krížnika Aurora a útokom na Zimný palác v Petrohrade začalo ozbrojené povstanie robotníckej triedy Ruska, ktoré zvrhlo dočasné vládu a vybojovalo víťazstvo prvej v dejinách sveta socialistickej revolúcie i utvorenie prvého na svete socialistického štátu.

V predvečer Októbrevej revolúcie priesťoval do Petrohradu predseda bolševickej strany Vladimír I. Lenin, aby sa postavil na čelo povstania ruského proletariátu, ktoré pripravoval v ilegale. II. všeruský zjazd soviétov, ktorý rokoval v Petrohrade v noci z 8. na 9. novembra, zvolil novú revolučnú sovietsku vládu — Radu ľudových komisárov na čele s Vladimírom Leninom, ako aj schválil dekréty o mieri a o pôde, ktoré znamenali v Rusku začiatok štátu a spoločnosti nového typu. Do konca roka na väčšine územia Ruska bola ustanovená sovietska moc, ktorá začala zavádzat do života marxisticko-leninské idey nového, spravodlivého spoločenského poriadku. Jeden z prvých právnych dekréтов sovietskej moci bol dekrét rušiaci cársku uchvatiteľskú politiku voči Poľsku, uznanávajúci právo národov na samostatnosť. Víťazstvo Októbrevej revolúcie bolo zároveň zvratným bodom v dejinách ľudstva. Stalo sa podnetom revolučných spoločenských, hospodárskych a politických premien na svete.

Dnešné postavenie krajiny soviétov, jej ideo-výtvár a miesto vo svete sú výsledkom dlhého a komplikovaného procesu sovietských premien a štrukturálnych zmien celého sovietskeho štátu a jeho spoločnosti. Na začiatku tohto procesu, ktorý sa konal vo veľmi ťažkých podmienkach, bola slabou rozvinutá krajina, mnohonárodná, s veľkou prevahou zasťalých roľníkov, obkľúčená nepriateľskými kapitalistickými štátmi. Bol to zároveň boj vo dvoch ruinujúcich vojnách v obrane vlasti — proti intervencii a kontrarevolúcii v rokoch 1918—1920 a vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941—1945. Rozhodujúci príspevok krajiny soviétov k rozbitiu fašizmu a hitlerizmu priniesol nám a iným národom slobodu a po druhej svetovej vojne vytvoril podmienky umožňujúce voľbu socialistickej cesty rozvoja.

V čase týchto obrovských historických premien sa strana bolševikov z ilegálnej organizácie v sovietskom štáte, ktorý stvorila, zmenila na mnohomiliónovú armádu komunistov. Dnes Komunistická strana Sovietskeho zväzu je najväčšou komunistickou stranou na svete. Vplyv jej politickej sily na súčasnosť má veľký význam aj pre budúnosť. Jej miesto v rodine rovnoprávnych komunistických a robotníckych strán našej zeme určuje jej historická bojová cesta, veľkosť teoretických a praktických výsledkov, rozsah dosiahnutých výsledkov v budovaní prvej socialistickej spoločnosti, ako aj boj za oslobodenie ľudstva od hrozby vojny.

Práve tieto mierové iniciatívy, ktoré boli a sú hlavným a dôslednym smerom pôsobnosti zahraničnej politiky Sovietskeho zväzu a socialistických krajín spôsobili, že idea európskeho a svetového mieru sa v posledných rokoch stala, ako nikdy doposiaľ, blízka a reálma. Mierové možnosti pokroku a rozvoja celého ľudstva ešte raz potvrdili životnosť leninských myšlienok a účinnosť jej praktickej realizácie. Generálny tajomník ÚV KSSZ Leonid Brežnev v interview poskytnutom prednedávnom francúzskej televízii, v časti venovanej medzinárodnej problematike o. i. povedal, že „uvolnenie napäťia je cestou od konfrontácie po spoluprácu a prispieva k riešeniu sporných problémov na ceste rokovania, ako aj k prestavbe medzinárodných vzťahov a ich opretiu o zdravé zásady mierovej koexistencie, vzájomného úcta a vzájomného prospechu.“

Leonid Brežnev hovoril aj o tom, že sa veľa urobilo pre uznanie nevyhnutnosti mierovej koexistencie štátov s odlišným spoločenským zriadením. Boli vypracované podrobne zásady, o ktoré by sa malo opierať, boli podpísané v tejto veci mnohé dôležité medzinárodné dokumenty, v tom záverečný akt KEB. Krok za krokom sa posunuje vpred stváranie konštruktívnej hospodárskej a kultúrnej spolupráce. Aby sa však tieto zdravé tendencie stali skutočne neodvratiteľne — konštatoval L. Brežnev — treba opanovať preteky v zbrojení, zastaviť ich a potom dať im spatočný chod. Generálny tajomník ÚV KSSZ konštatoval aj to, že realizácia zásad vypracovaných v Helsinkach neprebieha vo všetkých prípadoch nerušene. Upozorňujú na seba neustále pokusy skrešovania ducha a litery záverečného aktu a dokonca vôbec pochybovania o ňom. Tieto pokusy sú dielom ľudí usilujúcich sa navrátiť svet opäť do čias studenej vojny. Boj za realizáciu rozhodnutí záverečného aktu je teda bojom proti zámerom protivníkov uvoľnenia napäťia. Hlavnou vecou je totiž všetko, — konštatoval L. Brežnev v spomínanom interview — čo sa spája s upevňovaním mieru a bezpečnosti.

Vo výročie Veľkej októbrevej socialistickej revolúcie s moriadnym dôrazom hovoríme o význame bratských vzťahov ne-spájajúcich Poľsko a Sovietsky zväz o ideo-výzvane. Ne-narušiteľnom spojenectve, priateľstve a spolupráci, ktoré sa zrodili v plameňoch revolúcie, vo vojne s Hitlerovskou Trefou rišou, v súčasnej socialistickej výstavbe, v boji za mier. Výraz tejto pravde dáva dôsledná realizácia uznesení VII. zjazdu Poľskej zjednotenej robotníckej strany. Vieme totiž, že naša spolupráca so Sovietskym zväzom patrí k základným činiteľom, ktoré sústavujúce súspešný spoločensko-hospodársky rozvoj ľudového Poľska a že pre úspešný rozvoj našej krajiny má obrovský význam spolupráca s Československom a ostatnými bratskými krajinami socialistického spoločenstva. Upevňujúc a zdokonaľujúc túto spoluprácu vo sfére politiky, hospodárskej a obranyschopnosti zároveň bojujeme za mier a spoločenský pokrok, za upevnenie v medzinárodných vzťahoch zásad mierovej koexistencie. Má to tiež účinný vplyv na aktivizáciu medzinárodného robotníckeho hnutia a národnoslobodzovacieho hnutia proti imperialistickým silám. Je to skutočnosť, ktorá sa stala trvalým a mobilizujúcim prvkom vedomia celej poľskej spoločnosti.

NÁVŠTEVA FRANCOUZSKÉHO PRESIDENTA V POLSKU

V říjnu byl v Polsku na pozvání prvého tajemníka ÚV PSDS s. Edwarda Gierka, predloženého jmenom nejvyšších státních orgánov PLR, na soukromé návštěvě francouzský president Valery Giscard d'Estaing. Tato návštěva, ačkoliv neměla oficiální ráz, byla velmi důležitá z politického hlediska. Dosvědčuje to obsah uveřejněného komunikátu, v němž se praví, že u příležitosti návštěvy Edward Gerek a Valery Giscard d'Estaing projednali stav dvoustranných vztahů a vyměnili si názory na mezinárodní otázky zajímající obě země.

Polsko a Francie pojí tradiční dobré vztahy přátelství a spolupráce. Na mezinárodní aréně již řadu let se obě země aktivně zúčastňují politicky zmírnění napětí a jsou příkladem toho, jak lze v praxi uskutečňovat rozhodnutí závěrečného aktu konference o evropské bezpečnosti a spolupráci; potvrdila to i tato návštěva. Světový tisk zdůraznil, že Polsko a Francie jsou příkladem spolupůsobení a spolupráce států s rozdílným společenským zřízením. Snahy Polska a Francie v zájmu mi-

ru, odzbrojení a upevňování zmírnění napětí se opírají o solidní pilíř široké hospodářské a technické, vědecké a kulturní spolupráce.

Aktivně se jí zúčastňují příslušné instituce našich států a také, což je stejně důležité, stále více osob jezdí soukromě do měst nad Vislou a Seinou. Vzájemně, stále těsnější hospodářské svazky, vzájemné poznávání se lidí z různých vrstev našich národů — to je činitel přinášející novou náplň do historického přátelství mezi Polskem a Francií a formující model moderní spolupráce.

V komunikátu je přečetl, že Edward Gerek a Valery Giscard d'Estaing s uspokojením konstatovali, že polsko-francouzské dvoustranné styky a zvláště hospodářská spolupráce, se rozvíjejí dynamicky, v souladu s rozhodnutími charty zásad přátelské spolupráce ze dne 20. června roku 1975 a také dalšími dohodami uzavřenými mezi oběma státy, že vyjádřili vůli dále prohlubovat a rozšiřovat hospodářskou spolupráci mezi Polskem a Francií za účelem plné realizace dlouhodobého

programu, ktorý predpokladá nejmene trojnásobné zvýšenie obchodní výmeny v letech 1975—1980. To znamená, že Francie v roce 1980 se bude môci stáť prvním partnerom Polska mezi západními státy. K uskutečnování takové aktivity hospodářské spolupráce je zapotřebí právě takové návštěvy, vzájemných konsultací a politických rozhodnutí. Budou uskutečňovány i v budoucnu a budou stejně plodné. Edward Gerek byl pozván na návštěvu do Francie. Uskuteční se pravděpodobně na podzim roku 1977.

Přijemným akcentem je zpráva, že ve snaze prohlubit přátelské klima dvoustranných vztahů předá Francie Polsku drahocenné stříbrné předměty, které byly v naší zemi shromážděny v předvečer vypuknutí 2. světové války na fond národní obraznice a deponovány v roce 1940 polským konsulátem v odbocce Francouzské banky v Marseille. Tato vzácná umělecká díla, uložená v jedenaedesáti bednách a částečně pocházející z královského zámku ve Varšavě, mají pro nás neocenitelnou historickou a emocionální hodnotu.

KÁDRE PRE POL'NOHOSPODÁRSTVO

Moderné poľnohospodárstvo si vyžaduje vysoké kvalifikácie. Táto pravda prenikla už širokým frontom do vedomia roľníkov a prejavuje sa v stále širšom používaní moderných agro- a zootechnických metod a prostriedkov. Avšak bez širšieho ako doposiaľ zavádzania vedeckých metod do praxe — faktiež na súkromných gazdovstvách — ťažko si predstaviť širokú špecializáciu a kooperáciu v poľnohospodárstve, ako aj účinné používanie stále lepšieho a komplikovanějšieho technického zariadenia na gazdovstvách. Najmä teraz je dôležitá otázka ďalšieho pripravovania kádrov pre poľnohospodárstvo, bude mať totiž podstatný význam pre jeho rozvoj a dosiahnutie plánovaného výrobného pokroku.

Nachádzame sa v období dynamického rozvoja poľnohospodárskej produkcie. Preto každý vedecký výsledok má veľký význam pre dosiahnutie plánovaných cieľov v tejto oblasti a predovšetkým pre zväčšenie domáčich zásob bielkovín. Rozhodne to o rozvoji chovu, rozhodne o poľnohospodársko-potravinárskej spracovanej, čiže o našom potravinárskom hospodárstve. Vejar problémov v tejto oblasti je široký. Nová odroda

obilia, zemiakov a iných pestovaných rastlín, ktorá bude mať výšie ako doteraz kŕmne a výživné hodnoty, zavedená na našich gazdovstvách, zvýši úrodu a zisky. Ale iba pod tou podmienkou, že súčasne bude dodržiavaná racionálna agrotechnika, správne skladovanie, racionálne dávkovanie krmív atď. Na súkromnom gazdovstve realizácia vedeckých postulátov závisí už len od samotného roľníka, od jeho vedomostí. V tejto päťročnici sa teda veľky dôraz položí na túto otázkou a výdatne sa zväčší možnosti získavania poľnohospodárských vedomostí poľnohospodárskymi producentmi.

Doterajšia úroveň kvalifikácií v poľnohospodárstve je nevystáčujúca. Iba každý štvrtý súkromne hospodáriaci roľník v skupine pracujúcich do 25 rokov má vzdelenie vysšie ako základné. A predsa tí, dnes ešte mladí roľníci budú tými, ktorí musia splniť nové úlohy, zdolávať ťažké problémy súčasného hospodárstva. Preto doterajšie formy šírenia poľnohospodárskej osvety budú rozvinuté, aby umožnili každému nadobudnúť vedomosti. Je to dlhodobá úloha, ale každý rok má význam a nemôže byť stratený. Už v najbližších rokoch bude zdvojná-

obený nábor do denných poľnohospodárskych škôl a do poľnohospodárskych prípravov. Trojnásobne sa zvýší nábor do poľnohospodárskych priemyslovek a základných poľnohospodárskych učňovských škôl pre pracujúcich. Vsetka mládež pracujúca v poľnohospodárstve po zavŕšení základnej školy sa bude odborne vzdelávať. Pri všetkých gminných školách budú zorganizované triedy alebo školy pripravujúce k povolaniu. Vysoke poľnohospodárske školy budú tak rozšírené, že v rokoch 1976—1980 sa počet študentov zdvojnásobí.

V poľnohospodárstve pracuje okolo 7,5 mil. osôb. V prepočítaní na pracujúcich na plnom úvazku činí to 5,2 mil. osôb. Kvalita práce celého obyvateľstva pracujúceho v poľnohospodárstve bude teda rozhodovať o plnom využití materiálnej a ekonomickej základnej rozvoja poľnohospodárstva.

Práca roľníka je známa a obdivovaná. Podporená dotečným nadobudnutými a stále zdokonalovanými vedomosťami, ako aj lepšou pôsobnosťou všetkých odvetví pracujúcich pre poľnohospodárstvo — to je cesta k vyšším efektom a k zmenšovaniu tejto namáhavnej práce.

GRUNWALDSKÝ POMNÍK, ktorý zničili fašisti, opäť stojí na Matejkovom námestí v Krakove. Slávostného odhalenia zrekonštruovaného pomníka sa zúčastnil Henryk Jabłoński.

V NEW YORKU sa skončili rokovania XXX. valného zhromaždenia OSN, počas ktorých prehovorilo 126 predsedov delegácií. Hlavnou temou prejavov boli problémy

medzinárodnej bezpečnosti, odzbrojenia a uvoľňovania napäťia.

VŠEOBECNÉ VOĽBY V ČESKOSLOVENSKU. V dňoch 22.—23. októbra t.r. konali sa v ČSSR všeobecné voľby do zastupiteľských zborov všetkých stupňov, ktorých sa zúčastnilo 99,70 perc. oprávnených voličov. Na kandidátov Národného frontu hlasovalo 99,97 perc. voličov. Zvolili 350 poslancov do Federálneho zhromaždenia, v tom 200 poslancov do Snemovne ľudu a 150 do Snemovne národov. Na poslancov Českej, ako aj Slovenskej národnej rady a národných výborov všetkých stupňov boli zvolení všetci na-

vrhnutí kandidáti NF. Masová účasť obyvateľov Česko-slovenska vo všeobecných voľbách je výrazným prejavom podpory programu XV. zjazdu KSČ, s ktorým šla do volieb Národná fronta.

VÝKONNÝ VÝBOR Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (za účasti podpredsedu vlády Kazimierza Olszowského z Poľska) — rokoval v Moskve o otázkach postupného približovania a využívania úrovne hospodárskeho rozvoja členských krajín v perspektive rozvoja socialistickej hospodárskej integrácie. V Prahe sa stretli ministri vnútorného obchodu krajín RVHP, aby rokovali o možnostiach vzájomného rozšírenia výmeny spotrebnych tovarov.

U BUDOVATEĽOV BAM

V Sovietskom zväze 80 000 ľudí pracuje na výstavbe Bajkalsko-amurskej magistrály (BAM). Druhá železničná trať z centra Sibíri až po breh Tichého oceánu v dĺžke 3 145 km zahájí novú etapu v rozvoji východných oblastí ZSSR.

„Skôr ako po BAM-e prejde prvý vlak, prejdem túto trasu peši.“

Práve takúto vetu sme po prvýkrát počuli pred dvomi rokmi, keď sme s „údernou čatou“ staviteľov príšli na jeden z úsekov tejto trasy. Dnes ju počujeme opäť a je veľmi pravdepodobné, že ju počujeme ešte raz v roku 1982, keď prvý vlak, po zdolani obrovských sibírskych vzdialenosťí dorazí k brehom Tichého oceánu.

Magistrála pôjde cez oblasti, v ktorých ešte nikdy nepostala ľudska noha, cez večne zamrznuté územia a bahná. Treba zdolať mnohé rieky, vybudovať mnohé tunely v horách, v ktorých sejzmografy Akademie vied ZSSR zaznamenávajú rok-ročne okolo dva tisíce zemetrasení.

MUSÍ SA MYSLIET NA ZAJTRAJSOK

Celé hodiny by sa dalo vyraťovať všetky prekážky, s ktorými sa denne stretávajú staviteľia tejto trate. A predsa odovzdali už do prevádzky stovky kilometrov tejto obrovskej magistrály. Vybudovali mnoho nových sídlisk, ktoré sa sice nazývajú „dočasné“, ale súčasne poskytujú komfortné životné podmienky.

Na ploche vyše milióna km² (taká je plocha, ktorá bude obhospodárená v oblasti magistrály) za osídľujú noví obyvatelia. Štatistický budovateľ BAM-u je 24-ročný, ukončil desaťročnú školu, má prinajmenšom dve odborné kvalifikácie a najčastejšie je mládenec.

POZVANKA NA „JUBILEUM“

Pri príležitosti malého „jubilea“ — dvoch rokov budovania trate sú navštívili stavárov z jednej montérskej brigády, ktorú vede Viktor Lukáňov.

Ked sme prišli k trati, vedúci brigády bol práve v Moskve (je poslancom Najvyššieho sovietu ZSSR) a ostatní

členovia brigády (počítajúc celkom 13 osôb) kladli ďalšie metre koľajnic a pomaly sa vzdialovali od Leny smerom k Bajkalu. Keď sme pozerali násenné noviny dozvedeli sme sa o práci, ktorú za dva roky vykonala Lukáňovova grigáda. V tomto čase brigáda vyrúbalia 12 km priesekov (okolo 118 ha) položila 7,5 kilometrov koľajnic a pripravila ďalších 10 km trate na položenie koľajnic.

Bližila sa mrazivá sibírska zima. Budovateľia brigády sa usilovali dokončiť 22 obytné domy na Hviezdnom sídlisku (priopomínam, že toto všetko urobila brigáda počítajúca iba 13 osôb).

Peniaz, ktoré zarobili počas piatich „subotnikov“ (práca v čase pracovného voľna) — vyše dva tisíce rublov, budovateľia poslali na sovietsky mierový fond.

Každý člen brigády má po práci čas na rozvíjanie vlastných záujmov. Medzi budovateľmi sú športovci, hudobníci, fotografia, výtvarníci, ako aj spoľočenskí aktivisti.

VÝSTROJ BUDOVATEĽOV

Štát posielal na výstavbu BAM-u najmodernejsie stroje a technické zariadenia. Potravinárske obchody a obchody s priemyselnými tovarmi môžu smelo súťažiť s moskovskými. V mestských kultúrnych domoch vystupujú známi umelci. Pre tých, ktorí pracujú v tajge, sa vydáva zvláštne knihy, napr. s radami lekárov. Nesmieme zabúdať, že ľudia prišli na túto stavbu z rôznych klimatických oblastí a rôzne sa aklimatizujú. Práve preto všetky rady odborníkov majú vždy veľký úspech.

KAŽDÚ SOBOTU MENDHELSONOV SVADOBNÝ POCHOD

Predstavte si, že na tejto „zemí pre opravidlivých mužov“ je každú sobotu niekoľko sobášov. Na pamiatku prvého bol pahorok, pod ktorým sa nachádza Hviezdné sídlisko, pomenovaný Pahorkom lásky. Iba v tomto jednom sídlisku sa zosobášilo 150 párov. A narodilo sa vyše 200 detí.

V rýchлом tempie napredujú práce na stavbe západného úseku Bajkalsko-amurskej železničnej magistrály v irkutskej oblasti. Na snímke: ukladanie koľajnic.

Foto: CAF — TASS

Budovateľia BAM-u sa cítia skutočne hrdinami tejto obrovskej neobvykle dôležitej stavby. Mnohí z nich zdokonaľujú svoje vedomosti a zároveň diaľkovo študujú na mnohých priemyslovských a ústavoch. Pre každého z nich je charakteristická veľká starostlivosť o ochranu prírodného prostredia a každý je presvedčený, že „jeho“ metre trate sú nakrajšie na svete. Keď na 82. km budovali most cez rieku Nižnju, v jednom opornom stĺpe zamurovali dojímavý dokument: „My, budovateelia úseku (na tomto mieste vymenovali

priezviská a národnosť budovateľov) sa obraciame na budúce pokolenia... Uvedomujeme si význam tejto stavby a preto nikto z nás sa v práci nešetri... Dúfame, že budúce pokolenia budú s vďakou spomínať tých, ktorí z takou námahou razili cestu od belasých vôd Bajkalského jazera až po Amur...“

Budúce pokolenia budú iste mnoho, mnoho rokov hovoriť o obetavých budovateľoch Bajkalsko-amurskej magistrály.

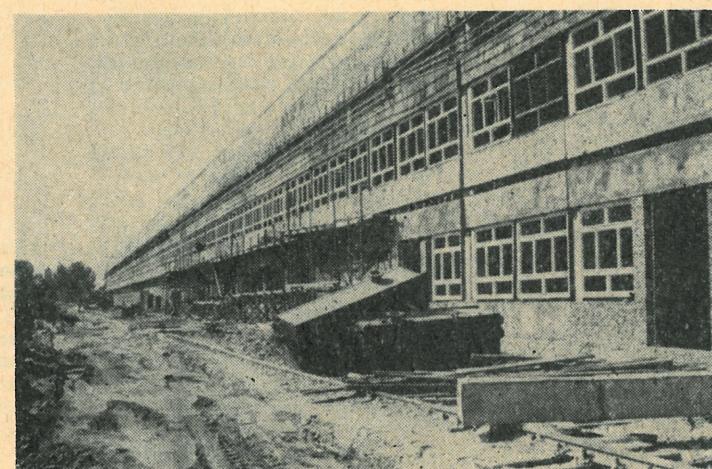
GEORGIJ BOGDANOVSKIJ

VE SPOLUPRÁCI S SSSR ZELOVSKÁ PŘADELNA

Do obrovské, moderné haly se vešlo 760 sovietských stavů STB. Jsou to dobré a výkonné stroje — říká mgr. inž. Zdzisław Lis, náměstek ředitele Zelovských závodů bavlnářského průmyslu „Fanar“. Potvrzuji to i mistři a dělníci, kteří stavby uváděli do provozu a nyní již odvádějí první výrobky. V provozní hale jsme se setkali s mistry Mětislavem Kimmerem a Evženem Novákem (synem předsedy KSCaS v Zelově) a s dalšími krajanany, kteří se shodli v tom, že tato zelovská investice dává nejenom jiné, lepší pracovní podmínky, ale také umožní vyšší produktivitu. Je to důležité, protože poptávka po bavlněných látkách, doma i v zahraničí, je stále větší.

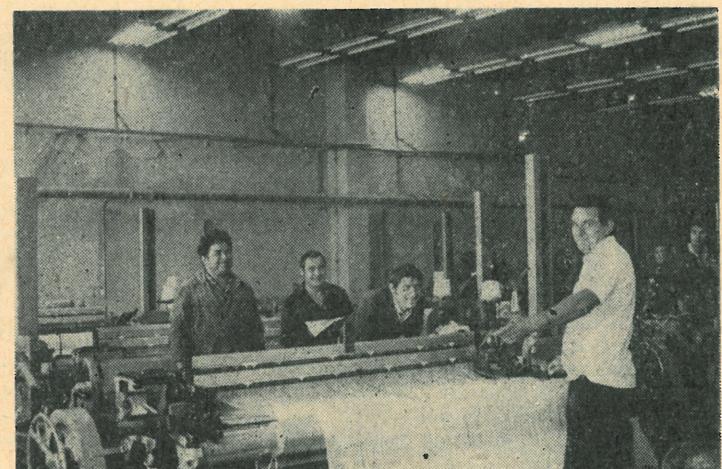
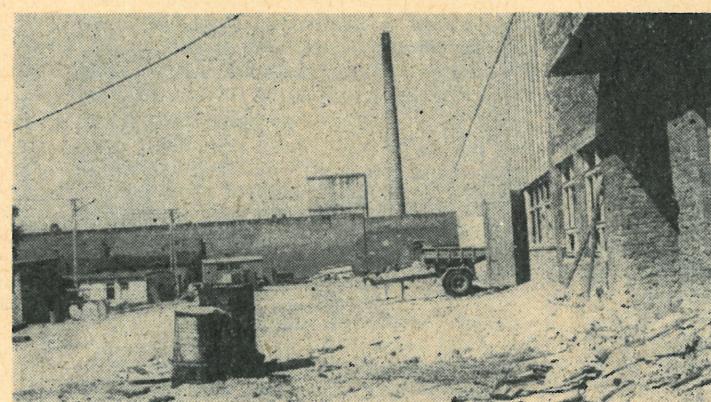
Vyskytuji se obtíže? Ovšem. Nejvíce starostí mají s kotelou. Práce postupuje zdlouhavě, chybí kotly. Instalaci provádí Mostostav z Bědžina a vypadá to tak, že do mrazu nebude hotová. O provoz kotelny se zajímá i město, protože bude ohrievať byty.

M.K.

Nová hala zelovského přádelny

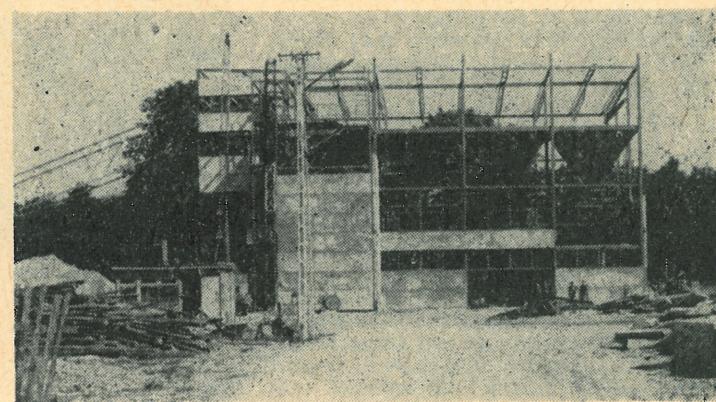
Stará továrna

Interiér nové haly. Na snímku zprava náměstek ředitele Z. Lis, vedle něho E. Novák, St. Bara zleva M. Kimmer.

Kotelna, stav v srpnu t.r.

Snímky M.K.

PÄŤ KROKOV VZDUCHOM

Po večeri Semion Stepanič v župane a s pohárom čaju vyšiel na balkón. Krikľavý kŕdľ vrabcov sa usadil na višňu, čo rásťla pred balkónom a záčal náhlivo ozobkávať jej červené plochy.

— Heš, ničomnič! — okríkol ich Semion Stepanič a vychrstoľ na ne zbytok čaju.

Vrabce však nevšimavo pokračovali. Vtedy sa Semion Stepanič rozhneval, pozabudol sa, preliezol cez zábradlie balkóna a rozbehol sa odohnať vrabce... vzduchom. Vrabce sa prekvapene rozpríčli. Semion Stepanič si odtrhol na ochutnanie jednu višňu a pokoju sa vrátil na balkón. Tu ho obliaľ studený pot, z rúk mu vypadol od prekvapenia pohár.

„A čo zemská príťažlosť? — zmätené si pomyslel Semion Stepanič... — Co gravitačný zákon?

Preťažnutu pozrel nadol, či si susedia nevšimli jeho priestupok.

V nasledujúce dni sa Semion Stepanič usiloval na príhodu zabudnúť. No zrazu ho trpko napadol:

— Koniec-koncov, som jediný, kto chodí vo vzduchu. Môžem druzgnúť sa a dolámať si hoci napríklad nohu. A nikto ani len okom nemihne. Veda čosi také nepozná!

A tak, len čo vošla do izby žena, Semion Stepanič povedal:

— Ver, či never, Marína moja, ale ja som sa práve poprechádzal po vzduchu!

— No, to sa máš ozaj čím chváliť, — ozvala sa žena. — To by ti veru ani častejšie neuskodilo.

— Vrávam, že som kráčal vo vzduchu! — zakričal Semion Stepanič. — Rovno tu, z tohto balkóna! Vykročil som, a raz, dva...

Zena si vzdychla:

— Veľa si na noc jedol, Semion. A vidiš, hľa, potom máš ľahké sny.

Semion Stepanič energicky roztvoril dvere na balkón:

— Chceš?! Pôjdem do práce priamo z balkóna! — spýtal sa hrozivo.

— Nezabudni si aktovku, milý! — pripomenula mu žena a odišla do kuchyne.

Semion Stepanič sa teraz každý večer trochu prechádzal vo vzduchu na prázdnom priestranstve za kôlnou.

Napokon sa rozhodol demonštrovať svoje tajomstvo prieťažovi. Priviedol ho na priestranstvo a povedal:

— Nože sa nenaťakaj, Boris. Vieš, budem kráčať vo vzduchu.

A pokoju, pomalým krokom sa vzniesol ponad mláku. Boris zamrkal očami a spýtal sa priškrteným hlasom...

— A to už dávno takto...?

— Od minulého piatku. Chceš, vzniesiem sa ponad teba?

Boris znervóznel, vybral si cigaretu a smutne povedal:

Musíš sa liečiť, Semion.

A potom sa rýchlo rozlúčil, vtiahol hlavu medzi plecia a vykročil k zastávke električky.

V rohu skladu zazrel červenú bombu, na ktorej sa hrozivo bele napis „PROPAN“.

— Veru, som stratený, — znova si pomyslel Semion Stepanič.

Zakuporin sa oprel o bombu a povedal:

— Nakoľko som zodpovedný za domový poriadok, udeľujem vám pokarhanie. Do obytných priestorov vstupujeme podľa predpisov — teda dvermi; okná hádam spĺňajú iné účely?!

— Ale to je pre mňa maličkosť, ja... — poušmial sa Semion Stepanič.

— To je už vaša súkromná vec. Prečo však narušovať a prekrucovať predpisy! Čo ak začnú aj iní chodiť cez okná? To sa potom zamuruju dvere, či ako?! Vy predsa v podstate nie ste zly nájomník: spoločné schodište udržujete v čistote, hygienické zariadenie bytu máte nezávadné, nájomné platíte načas. To musíte liečiť do bytu cez vetracie okienko, a dokonca pred zrakom detí? Ako potom máme bojovať proti chuligánstvu? Nech sa to občan viač neopakuje, lebo podám hlásenie a verejne vás odsúdime!

— Vynasnažím sa niečo podobné viač neurobiť, — ubezpečoval Semion Stepanič.

Potom bezpečnostný technik vybral z vrecka žiarovku a utrápene povedal:

— Mám k vám prosbu. Všimli ste si pouličnú lampa pred domovou správou? Už tretí deň nesvetí, potvora, Je tam tma, fudia nevidia na cestu. Elektrikár sa nám rozviedol a odcestoval. Nuž teda, keby ste vzhľadom na závažnosť situácie vypomohli — vzniesli sa hore a namontovali tam túto žiarovku.

Semion Stepanič sa zapýril od radosť:

— Ak mi dôverujete, veľmi rád to urobím.

Vyšli na ulicu. Semion Stepanič sa voľne vzniesol a vymenil žiarovku. Keď sa začal dotknúť zeme, potriasol mu bezpečnostný technik ruku a odmeranie, drsnou zašomral:

— No, a teraz na to už zabudnite. Nič som nevidel a v budúcnosti nech sa to viač neopakuje! A to pokarhanie tiež odvolávam.

Od tých čias Semiona Stepaniča ani len vo sне nenapadne kráčať vo vzduchu. No deti, ktoré vždy všetko vedia, ho pozorujú s nedšeným očakávaním. A keď prechádza neveľkým parčíkom pokrijujú naľahko:

— Ujo, ujo, nože nám zlož zo stromu toho šarkana!

Semion Stepanič si ich však nevšíma, iba tuhšie stíka aktovku, zrýchli krok.

A za ním sa nesie:

— Ujo, ujo, urob aspoň päť krokov vzduchom!

JEVGENIJ SATKO

Preklad

A. Svitkova-Sumková

Semion Stepanič sa rozbehol za ním; veselo poskakoval vo vzduchu a hovoril:

— Aha, pozri, no pozri; je to fakt!

— Stači, dosť bol, — naťkal sa Boris. — Veď už kráčaj, ako sa patrí!

Boris naskočil do električky. Asi po troch dňoch sa telefonicky ozval:

— Počúvaj, pamäťaš sa, ako si sa kvotie prečo vzniesol ponad tú kaluž? Tak teda, ja som nič nevidel, aby ti to bolo jasné!

— Akože si nevidel? Veď si sa na mňa pozeral!

— Hej, pozeral, lenže vtedy som ešte nevedel, že si taký! A dobre ti radím, zabudni na to. Máš predsa rodinu, si členia závodného výboru...

Semion Stepanič sa teda rozhodol zabudnúť na všetko, no nepodarilo sa.

Ako sa tak raz vracať podvečer z práce, uvidel pred susedným domom dievčačko: usedavu plakalo a pozerala na okná štvrtého poschodia.

— Čože sa ti prihodilo? — prihovoril sa Semion Stepanič.

— Zabuchli sa mi dvere na byte a dnu sa varí na plyne mlieko!

— A na ktorom poschodi? — spýtal sa Semion Stepanič a v predtuche dobrodružstva ho zamrazilo až kdesi v chrbtici.

— Na štvrtom poschodi, tam, kde je otvorené vetracie okienko.

— Podrž aktovku, — slávnostne pri-

kázał Semion Stepanič dievčačku. — Nie je iné východisko, musí to tak byť!

Upravil si viazanku a začal len tak, akoby samozrejme, vystupovať nahor.

— Rýchlejcie, rýchlejšie, ujo, — zakričalo veliteľským hľaskom dievčačko.

— Lebo vykypí mlieko!

Semion Stepanič dosiahol okno. Chytil sa rámu a štveral sa do vetracieho okienka, zabudnúc, že stačí tadiaľ vopchať ruku a otvoriť oblok. Pohomápal nohami vo vzduchu a preválil sa do kuchyne. Zhasol plyn, napiši sa vody z vodovodu a otvoril dvere na schodište. Dievčačko tam už čakalo. Podalo Semionovi Stepaničovi aktovku a spýtao sa:

— Ujko, aj naspäť pôjdete vzduchom?! Môžem sa pozerať?

— Máš toho už dosť, stále len vo vzduchu a vo vzduchu, — výhýbavo odpovedal Semion Stepanič. — Nakoniec aj zabudnem po zemi chodiť.

Pridržiavajúc sa zábradlia, zisiel Semion Stepanič dolu. Pri vchode sa zrazil s bezpečnostným technikom domovej správy, súdruhom Zakuporinom.

— Videl som to na vlastné oči! Podte so mnou, — povedal zachmúrene Zakuporin a dodal:

— A budte taký láskavý, po zemi.

— „Som stratený — vravel si v duchu Semion Stepanič vstupujúc za technikom do skladu v suteréne.

skladov. Veľmi inteligentný človek. Ale vy, deti tej úbohej Anky, ste boli vždy ľahkomyselné. Tak to raz povedal aj blahej pamäti ujček. Ešte pred smrťou sa so mnou rozprával o úbohej Anke. Aj som sa bála, aby mu tá starosť nezaškodila. Ale nie, naštastie, hneď sa uspokojil. Umrel v ten istý deň.

— Oakej Anke hovoríte, tetuška?

— Ako to oakej? O tvojej matke. Sestre ujčejke Miške.

— Ale moja matka sa nevolala Anka. A kto ste vy vlastne, tetuška?

— Ako to — kto? Som vdova po ujčekovi.

— Po akom ujčekovi?

— Po tvojom ujčekovi.

— Ale akom?

— Po ujčekovi Miškovi.

— Ale to nie je môj ujček.

— A ty nie si Hela?

— Nie, nie som Hela.

— Tak potom je to naozaj nie tvoj ujček. Ale kde je Hela?

— Aká Helá?

— Hela Vargová. Sesternica ujčeka Miška.

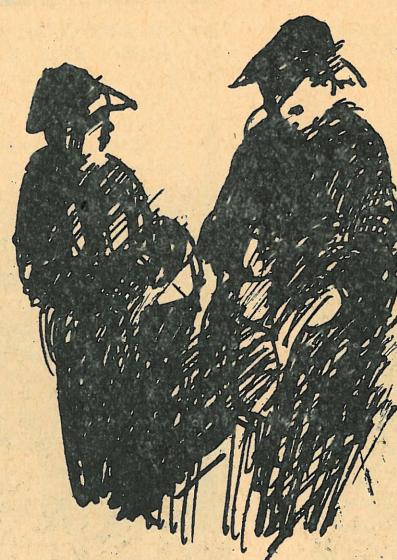
— O poschodie vyššie.

— Tak prečo mi tú balamútite hľavu, — vykričla vdova po ujčekovi a odišla bez pozdravu.

STEFANIA GRODZIENSKA

Prel. L.T.

VDOVA PO UJČEKOMI

Vybrala si vreckovku a utrela si nos. Chcela som ju priviesť na veselšie témy, a tak som sa spýtala na deti.

— A, d'akujem. Dávajú fa pozdravovaf. Janko nemôže zabudnúť, aká si bola nezbedná, keď fa brával na ruky. Vtedy si mala pol roka. Ale ty sa na to istotne nepamäťať, však?

— Len veľmi hmilsto, — povedal som úprimne.

— Bola si pekné decko, — vzdychla, — ale to je vždy tak. Janko bol zase ako dieťa škaredý, ale zato teraz je pekný. Vydiavať sa nejdeš?

— Nie.

— Prečo? Každé dievča by sa malo...

— Ale ja už mám muža.

— O! A aké má zamestnanie?

— Je literátom.

— Aj moja Marča sa vydala, — odpovala tetuška a dívala sa na mňa súcitne, — ale za veľúčeho uhoľných

LIDÉ Z MARINGOTEK

Ve světě se člověk dožije mnohem překvapení a zvláště zámoří asi oplývá přemnouhými, podivuhodnými zjevy. Nebylo mi dopráno zavítat tam se svým uměním, nicméně setkal jsem se za svého přeletavého působení s některými světoběžníky tak zvláštnimi, že vzpomínka na ně nemůže vymizet z mé paměti. Nejkuriosnější bylo mé setkání s člověkem, který se ve své hrudnosti vzepřel osudu a rozhodl se osvobodit se ze všech pout, jimiž lidská společnost bezděčí svírá své příslušníky. Byl to můj krajan, který z touhy po osobní nezávislosti opustil srdece Evropy a prchl za oceán. Podivnou libovůlkou osudu však jsem ho nenašel v žádné cizině, nýbrž právě v domově, jemuž po léta unikal.

Jel jsem jednou v létě do jižních Čech a ten člověk přistoupil do mého vagonu v Příbrami. Už na peronu vzbudil mou pozornost. Vysoký, štíhlý, s hlavou jako z tvrdého dřeva vyrezanou: každý rys v ní ostrý a pevný, jako mívají tragédi. Na herce připomínalo i sebevědomé vystupování a úhledná hladkost všech pohybů. Hréc však nebyl — to dosvědčovala prošedivělá bradka, po léta pěstěná do dlouhé nakroucené špičky, i mohutné kníry, vytáčené po obou stranách do neuveritelné délky. Stejně vydátně bylo husté oboče, pod nímž černé oči vystřelovaly pohled nezvykle živý. Řekl bys: někdo z jihu Evropy, ale šaty měly americký střih a boty byly nesporné walkover. Vstoupil do spěšného vlaku, jak jsem řekl, v Příbrami a jel do Březnice, jak namátkou pronesl průvodčí, když mu pročvakl lístek. Kdo to může být? Umělec? Malíř? Pokoutní člověk to nebyl, na všem bylo vidět zámožnost.

Začal však sám rozhovor, když se dovoloval spustit okno.

„Naše vagony jsou příšerně dusné,“ řekl při tom pěkným, zvučným barytonem, „za hodinu jízdy je v nich člověk víc zničen než v Americe za celý den.“

„Vy jste byl v Americe“ napředl jsem ihned nahrozenou nitku.

„Jsem Američan,“ odpověděl prostě. „A to jste tu na návštěvě, ne? Jedete k příbuzným nebo do svého rodiště?“

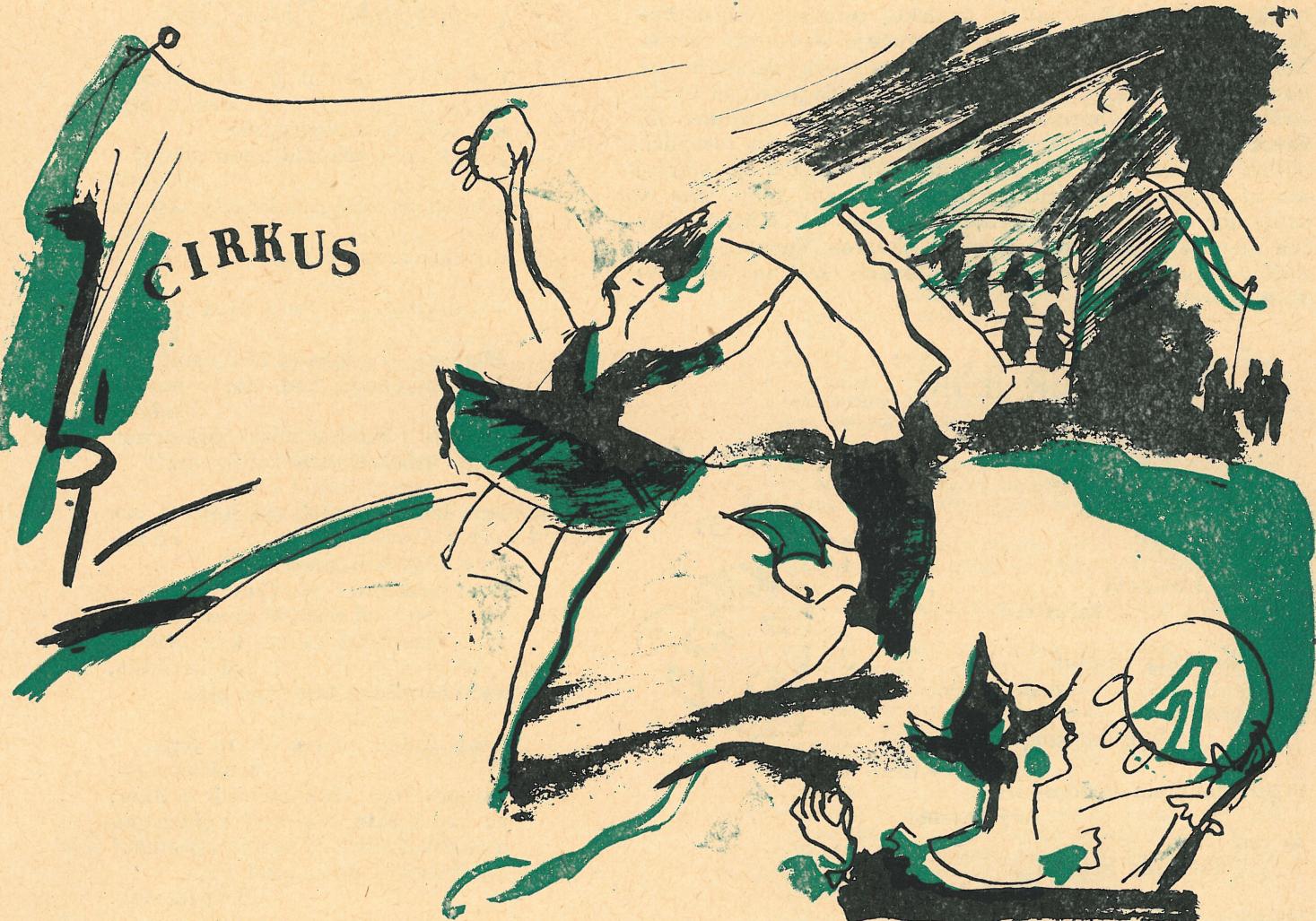
„O ne. Usadil jsem se tady. Mám u Březnice vilu s malým hospodářstvím. Farma žádná to není, jen tak bungalow a pár akrů půdy, hlavně lesa, kde pěstuji divoké králičky, abych měl co střílet. A příbuzné tu nemám žádné. Celé mé příbuzenstvo je v Americe. Značné příbuzenstvo. Strýci, tety, bratranci, sestřenice, synovci, netře, dobrě sedesát kusů. Jeden za druhým tam za mnou přijíždí. Nebyl v Unii jediný stát, aby tam na mne nečekalo příbuzenstvo. Když se poslední z nich usadil v South-Dakota, viděl jsem, že mi nezbývá než odjet do Evropy, abych si uchoval osobní nezávislost.“

„To je zajímavý příběh. Tedy váš celý rod přesídlil do Ameriky a vy jste se navzájem vrátil do rodného kraje?“

„Naopak, pane, do nerodného. Neboť mimo příbuzné existují ještě sousedé, spolužáci, rodáci a krajané, nekončná a hustá síť přátelstev a známostí, která vás omotá, spoutá a ochromí. Před tím vším jsem kdysi utekl do zámoří — jak bych se mohl svévolně do toho zase vracet? Narodil jsem se v Mukarovi u Černého Kostelce, otec pocházel od Veselí-Mezimostí, matka od Manetina. Když jsem si ta tři místa vyhledal na mapě Geographical Society, shledal jsem, že je všecky mohu spojit kružnicí. A na tom místě, kde jsem kružidlo zapichl do mapy, mám teď svou usedlost. Jsem doma a jsem stejně vzdálen všem místům, kde bych mohl být ohrožen přátele. Dosud mne také nikdo neobjevil a mohu si tu žít po svém.“

„Vy tedy nemáte rád lidskou společnost?“

„Nu, to bych nechtěl tvrdit. Rád se setkám s lidmi a rád si pohovořím. Ale na to mi stačí cizí lidi a neznámí. Na příklad vy: nikdy jsme se neviděli, nikdy se patrně už nesetkáme a já se klidně a svobodně vyhovořím podle své potřeby a budu mít na týden pokoj. Kdybychom se znali, kdybyste byl můj přítel nebo dokonce příbuzný, už bych musel dát pozor na tisíc věcí, musel bych se zařizovat podle nálad, začlovávat ohledy, pamatoval na to, pamatoval na ono. Už by se kolem mne zapřádalo neviditelné, ale nejtoužší pousto konvence. Takto však, pokud jsme

si neznámi, můžeme spolu mluvit opravdu jako volný s volným. Nic nám neváže ruce. Pokud v sobě nacházíme sympatie, můžeme si povědět i věci velmi důvěrné. Znělibime-li se, odmlčíme se a není to ani netaktnost. Člověk je svůj jen mezi cizími lidmi; mezi vlastními se ztrácí. Rozeberou si ho kus po kuse, každý mu zkonefikuje a obsadi kus jeho volnosti. Nakonec z člověka nezbude než jen to, co právě dovoluje konvence: bezvýznamná prázdnota. Společnost je složena ze samic okleštěných jedinců a já chci zůstat celý život svůj.“

„Myslite, že je vůbec možno vyrvat se ze společenských pout, uniknout všem stykům představit, vytrhnout se z lidské družnosti?“

„Vím, že je to možno — sám jsem to dokázal.“

„Za cenu poustevničení?“

„Nikoli, žil jsem vždycky pohromadě s lidmi a ve sytu s nimi.“

„Nedovedu si to představit. Jakmile se člověk někde usadí a není nevrly samotář, nezbytně naváže kolem sebe známosti a tedy sám vytvoří, čemu říkáte pouta konvence.“

„Ne, to není nezbytně nutno. Je třeba ovšem volit takové zaměstnání, aby si člověk mohl uchovat svou nezávislost.“

„A čím jste, prosím vás, byl?“

„Měl jsem všechno všudy dvě zaměstnání. Po dlouhá léta jsem byl portrétní fotograf.“

„Nu, prosím. To jste si přece vytácel trvalou klientelu. Člověk si přijde pro podobenku do legitimace. Snímek se mu líbí — nepochybuj, vidím-li vaši inteligentní tvář, že vaše snímky byly dokonalé. Klient je spokojen, po roce přijde znova, pak přivede snoubenkou, pak si vás pozve k fotografování svatby, pak k vám zajde s prvním novorozenětem, dá si vypodobnit malou maminku, chlapečka v prvních kalhotkách, chlapečka na bicyklu, chlapečka, jak jde k bírmování, a meztím přibude bratříček a sestříček, rodina se rozrůstá a mistr fotograf je úplně zařazen do její historie. Můžete se vynout vlastní rodině ale nevyhnete se rodinám svých klientů. Dobrý fotograf, je víc než křestný kmotr — začíná svůj styk dálko před kolébkou a udržuje jej až za hrob.“

„Vyborně, pane, tak to opravdu je, zvláště je-li člověk zaveden na menší město. Ale tomuž druhu úkolu jsem se právě vyhnul. Nezřídil jsem si žádné chvalné známé ateliér a nebudoval žádnou dlouholetou klientelu. Abych unikl této závazkům, zařídil jsem se na publikum co nejvíce proměnlivé — jezdil jsem se svým aparátem po celé Americe a otevřel svůj

podnik, kde bylo vždy tisíce lidí po hromadě.“

„Pouťový fotograf! Což jsou v Americe pouti a posvícení jako u nás?“

„Nejsou. Ale existují příležitosti, kdy se sjede obyvatelstvo celého kraje a rozvine se veselice divočejší než u nás pouf.“

„A jakýpak bývá k tomu podnět?“

„Nejčastěji cirkus. Na příklad takový Barnum & Bailey. To je ohromná podívaná se spoustou atrakcí. Aby se jim zájezd vyplatił, musí do každé štace přivábit lidstvo ze vzdálenosti mnoha mil; a ti venkovští dovedou pak utratit bláznivé peníze. Těm už pouhá cirkusová produkce nestáčí, chtějí užit víc, aby to stálo za to. Proto se na cirkus přilepila hromada drobných podniků, které těží z toho, že se seslo mnoho lidí a že jsou v náladě. A tak jsem i já přivítal svou fotografickou boudou k potulné dráze firmy Barnum & Bailey. Dělal jsem venkovským farmářům a zamilovaným párkům bleskové snímky, na něž si mohli počkat, celá figura za quarter, pět kusů za dolar. Lidé se hrnuli a klientela z toho nevzrostla, protože žádný nepřišel po druhé. Jedenak jsem byl v zápetí za horama, jednak mu po týdnu ze snímků nezbyl led a zčernalý papír. Neslo to hezké peníze, byl jsem svůj pán a s nikým jsem se nemusel stýkat a bavit víc, než jsem chtěl.“

„Ale to jste se... promiňte... dopouštěl svým způsobem... klamání obecnstva.“

„Jakpak to! Jakživ jsem nikomu neřekl, že dělám fotografie, které vydrží jako juchťové boty. Slíbil jsem podobenku za tři minuty a dodal jsem podobenku za tři minuty. Oznámil jsem, že bude stát pětadvacet centů a stála pětadvacet centů. To přece bylo úplně fair.“

„Ano, leč oni si mysleli, že dostanou snímek trvalé ceny...“

„Mladý muži, veškeren obchod světa je založen na dvou myšlenkách: na tom, co si myslí kupující, a na tom, co si myslí dodavatel. Proč bych já jako dodavatel měl myslit jako kupující, když pan kupující nemyslí jako dodavatel? Z myšlením je těžký byznys pane, to si třebas jeden myslí, že na snímku nebude vidět, že má hrb, a jeho snoubenka si myslí, že nebude vidět, jak je šilhavá, a já si myslím, že je to spráškaný párek a že to na fotografii teprve vyleze a že budou oba šťastní, až to za týden nebude na ní vidět. To vám poví každý americký obchodník: co se řeklo, to se musí dodržet. Ale co si kdo při tom myslí, na to se pane, smlouvá nedělá!“

„Nu, dejme tomu... vím, že Amerika má jiné nazory... ale když jste si našel

zaměstnání, které tak skvěle vyhovovalo vaši touze po nezávislosti, jak to, že jste je opustil? Naznačil jste prve, že jste později dělal něco jiného?“

„Ano. Něco mnohem lepšího. Člověk musí myslet na pokrok.“

„A co bylo lepšího než fotografování?“

„Nefotografování.“

„Jak to, prosím? Nerozumím!“

„Ríkám to jasné: přišel jsem na myšlenku, že lepší než fotografování bude nefotografování. A za to jsem si koupil tu vilu tady.“

„To je ovšem pro mne úplná záhadou.“

„Nedivím se. Geniální objev nemůže být nikdy okamžitě pochopen, to by se na něj už dálko příšlo. Jsou věci na výsost znamenité, které odjakživa existují mezi námi a nikdo o nich neví. Jsou skryty a utajeny a čekají se svou zlatou hřivnou na toho, kdo je odhalí. Objevit je, v tom je ta genialita. Na to obyčejný mozek nepřijde, třebaže potom, když zmizelo tajemství, každému se to zdá prosté a všední.“

„A nemohl bych zvědět, v čem...“

„Ale ano, dnes už to právě není žádné tajemství. Řekl jsem vám, že jsem se přichytily cirkusu Barnum. Byl to dobrý nápad, obchod šel velmi dobře, protože celý den se chodili lidé dívat na zvěřinec, koníry a do stanu rarit. Pár kroků od tohoto stanu, hned za ohradou cirkusu, stála moje bouda. Bylo to šikovné místo, protože když se lidé vraceli od všech těch lidských zrůd, které tam starý Barnum vystavoval, byli hrozně rádi, že jsou jen tak obyčejní lidé. A jako na dotvorenou, že mají v pořádku ruce a nohy, že nejsou ani lesní muž ani vousatá dáma ani srotlá dvojčata, ochotně se dali u mne ofotografovat. Jenom teď totovali muži měli na to jiný názor. Ti se dali fotografovat, aby dokázali, že mají mnohem krásnější obrázky než ta dáma u Barnuma. Jak ríkám, pěkný obchod to byl, ale hodinu před představením se zastavil. Jak vylezla červená kapela na estrádu a začala troubit své marše, zjádily se davy a neměly na nic pomyšlení než táhnout dovnitř. To jsem taky složil aparát a odnesl jej do hlavního stanu. Měl jsem za nějaký dolar smluveno s placem, že si mohu komoru uložit mezi jeho věci pod tribunu, abych se s ní nemusil tahat do města. Nu a pak jsem se zpravidla díval na nástup obecnstva. Shora, víte, je to báječná podíváná, když se osm nebo deset tisíc lidí valí jedním proudem do stanu.“

EDUARD BASS

DOKONČENÍ V PRISTÍM ČÍSLÉ

ŽIVOT NAVRHUJE MLÁDEŽI

Do decembra t.r. budú prebiehať na Spiši a Orave trojkolové recitačné súťaže školskej mládeži. Zúčastňujú sa ich žiaci zo škôl, kde sa vyučuje slovenský jazyk. Tohoročné súťaže, na rozdiel od minuloročných, majú ľubovoľnú tematiku — recitátorom sa teda naskytá oveľa širšia možnosť výberu básni podľa vlastných záujmov. Aj Život chce prispieť k tematickému obohateniu terajších súťaží a ponúka účastníkom niekoľko ukážok zo starnej ale aj najnovšej slovenskej poézie. Okrem toho sme v septembri poslali väčší výber básni na ÚV KSČaS, aby ich odoslať priamo zúčastneným školám. Veríme, že sa nájdú v programu súťaží, na ktorých želáme všetkým veľa úspechov.

VLADIMÍR IL'JIČ LENIN

Úryvok

Je čas o Leninovi začať reč.
Nie že by azda smútok zoslabol — skôr úder,
z ktorého sme boli celí preč,
sa premenil na vedomý a jasný bôl.

Je čas dať jeho heslám nový dych.

Máme sa azda v barine sťa rozpustiť?

Lenin aj dnes je živší od živých.
Náš um a sila, naša zbraň a štít.

VLADIMÍR MAJAKOVSKIJ

Teraz je máj a v parku hrá sa dieťa. Pozemskou láskou k dolinám prikovaný, kobercom Plejád nepôjdem. Nebudem krvou odkvapkávať hviezdam do mliečnych dlaní. Pretože ľúbim najľudskejšiu hviezdu,

TERAZ JE MÁJ

pretože rád mám túto zem, priezračnú, čistú ako voda riečna. Ten dobrý starý doráhaný glóbus, čo sa tu krúti na stole v slnečnej škole nekonečna.

Teraz je máj a v parku hrá sa dieťa.

Koraly hviezdne nežiadam si, v oblohe roztrúsené. Tú zemskú hviezdu dajte mi. S ňou zamíral som po zákopoch, s ňou umrel pri Modene, s ňou ľuským ľuďom postavil by chalupu šťastia na zemi.

MILAN RÚFUS

LADISLAV NOVOMESKÝ

Ladislav Novomeský sa narodil 27. decembra 1904 v Budapešti. Ako dvadsaťročný vstúpil do KSČ, a to — popri výraznom básnickom talente — určilo jeho ďalšie občian-

ske a literárne osudy. Začal pracovať ako učiteľ a od roku 1926 ako zodpovedný redaktor Pravdy chudoby, potom Rudého práva, Tvorby a inej komunistickej tlače. Odvtedy aj úzko spolupracoval s K. Gottwaldom. Bol spolužakom a spoluredaktorom časopisu slovenskej komunistickej inteligencie DAV-u. Svojou básnickou tvorbou, publicistickou aktivitou a organizátorom, politickou prácou sa zaslúžil o výťasť komunistických ideí, o prehľbovanie veľkých myšlienok internacionalizmu a československo-sovietskeho prialstva. Svoje hlboké vlastenectvo a lásku k pracujúcemu ľudu prejavil v pohnutých rokoch druhej svetovej vojny. Ako jeden z členov V. ilegálneho Ústredného vedenia KSS sa stal spoluorganizátorom Slovenského národného povstania a spolu s K. Šmidkem a G. Husákom sa nezabudnuteľne zapísal do dejín antifašistickej a národnoslobodzovacieho zápasu českého a slovenského ľudu. Po oslobodení zastával rad vysokých stra-

níckych a štátneckých funkcií. Aj v zložitom období v druhej polovici 60. rokov Novomeský osvedčil svoje principálne politické zástoje, hlboké vlastenectvo a internacionálizmus.

Okrem bohatej publicistiky, písanej z povinnosti redaktora straničnej tlače, Novomeský už za mladí rovinul širokú literárnu činnosť. Ako dvadsaťročný vydáva v roku 1927 svoju prvú básnickú zbierku NEDEĽA, v ktorej sa už prejavil veľký básnický talent autora. Táto neveľká knižička okrem pôsobivých osobných vyznamení básnika obsahuje aj zreteľný umelecký obraz vtedajšej sociálnej skutočnosti. Poburuje ho veľká nerovnosť a nespravodlivosť, dojímajú ho fažké prípady sociálnej biedy. Nadväzuje na to aj jeho ďalšia zbierka ROMBOID (1932), ktorá zároveň prináša neraz prekvapivé motívy každodeňného života. Básnik neustále rozvíja svoj

talent. Vzdialený akýmkoľvek naivným a falosným predstavám, dobre si uvedomuje aká je história doby, aká je triedna a politickej povahy súčasného sveta. Už ďalšiu knihu OTVORENÉ OKNÁ (1935) charakterizuje plná myšlienková vyzretosť autora a prenikanie dobových problémov Slovenska s osudmi rozbúreného sveta. Vo viacerých veršoch tejto knihy sa ohľaša kŕiza a nezamestnanosť, vystahovalectvo, hrozba fašizmu, ale i viera v nové časy.

Novomeský, citlivý pozorovateľ, dobre videl hroziacie nebezpečenstvo nastúpujúceho fašizmu a vojny. Jeho nasledujúca zbierka SVÄTÝ ZA DEDINOU (1939), vydaná v Prahe, je výrazným básnickým protestom proti násiliu a neľudskosti. „Päťruže zovretá nech vzrástie nad hrobami, tá hrozba stolistá...“ — píše v básni Agitka. Cenné su tu aj básne, v ktorých odсудzuje fašistickú vojnú v Španielsku. Cyklus vojnových veršov, písaných v ilegalite, hlavne v rokoch 1940—41, vy-

MOJIM ŽIAKOM

Cas večný pohyb je. Jak zvonár denne bije páp taktov na rozlúčenie.
A prv než dokončí spev svojej melódie a klasy dozreté nad brázdy sklonia šije, my tiež sa rozídeme.

Vy odídete. — Svet vám sľubmi kynie.
Mladosť — kdeže tá môže stať?
A najmä dnes, keď ako v novom mlyne vrie to a hučí v našej domovine.
Dnes mladosť túži krídla mať!

Nuž leňte, chlapci, cez hmlu a cez osídla, i vy, dievčatá, plné krás!
Svet nádherný je. Čím viac v ňom napneš krídla, tým viac zrieš zeme, kde šťastné srdcia sídlia, vyhneš plesni, kde číha plaz.

Však jedno chcem. A to dnes prisľúbate mi, vštepiac ten sľub do srdca i hláv: že ľudu dáte um svoj vybrúsený a že z vás nikto v blato nepremeni cit, ktorý v dušu vliaľ vám Hviezdoslav.

JULIUS LENKO

KEBY SOM BOL

Keby som bol divou ružou, skloním hlavu ako ona; prázdnym poľom vietor šuští, aj mračná sa k zemi klonia.

Aké by to pekné bolo mať hlavu tak celkom nízko ako šaré, choré húsa, čo sa vlečie cez strnisko.

Ak by som sa zasmial v šťastí, môj by bol ten úsmev celý, a ak by som slziť začal, ľudia by to nevideli...

Keby som bol divou ružou, skloním hlavu ako ona; sám vo vetre načúval by, ako doma zvony zvonia...

VOJTECH MIHALIK.

SL'UB

Dcérka moja, ďaleko si, kam len pozriem — prázdný kút, srdce krvavo sa rosí, čaká, nevie zabudnúť.

Mŕtva, nie si celkom mŕtva, vedno trápime sa deň čo deň. Slúbil som ti, na tom trvám: báseň ľuďom odnesiem,

aby dávala mier, radosť, lásku, svetlo, nádeje. Dcérka, nebola to malá žiadosť, veď niesť takú báseň — ľažké je...

Strašný nočný vták ma zviera, kráka, vraží čierne sen. Vytrhám mu z krídel perá, zo zúfalstva vybírdnom.

WŁADYSLAW BRONIEWSKI
preložil Vlastimil Kovalčík

dal Novomeský v zbierke PAŠOVANOU CERUZKOU (1948), ktorá je silným básnickým obrazom sveta hrôzy a ľudského úsilia čeliť mu a premoći ho.

Nový etapu v tvorbe Novomeského otvárajú poémy VILA TEREZA (1963) a DO MESTA 30 MINÚT (1963), za ktoré dostal štátnu cenu. V prvej z nich evokuje prostredie pražskej umeleckej avantgardy na sklonku dvadsiatých rokov, zase v druhej sa zámyšľa nad prostredím svojho ľetstva, nad vlastným životom i osudom generácie, nad súčasným dianím a morálkou. Novomeský neprestal tvoriť ani počas väznenia. Plodom tohto obdobia je čestná a nadovšetko dôstojná poézia vydaná v zbierke STAMOD-TIAL A INÉ (1964). Pre hľbku myšlienok a pevný triedny postoj sa celé literárne a publicistické dielo Ladislava Novomeského navždy zapísalo do dejín nielen československej ale i svetovej kultúry.

NA RECITAČNÉ SUŤAŽE

RODNÝ KRAJ

Úryvok

Aký si prekrásny, kraj môj
vínorodý,
kamkoľvek pohnú sa moje kroky
mladé,
karpatské úpätie všade s nimi
chodi.
Na srdce slnko vždy mi hľavu
kladie,
keď z vinic podjeseň zlatým
hlasom vanie
v koncerte jesienok nové
vinobranie.

Aký si prekrásny, kraj môj
milovaný,
koľko rúk objíma, koľko perí
chváli
úchvatné poprsia tvojich sladkých
stráni.
Ospievam ruky, čo viac sa
dotýkali
zeme než oblohy, aby šfastím v
tvári
zlastisté úsmevy v strapcoch
rozožali.
Aký si prekrásny, kraj môj
vínorodý!

GUSTÁV HUPKA

TATRANSKÉ MOTÍVY

Úryvok

Od Kriváňa k Javorine
obloha sa k zemi vinie
sivou, mäkkou hmlou —
a tam kdesi do výšavy
vnárajú sa štítov hlavy
do pradávnych snov...
Jeden sniček — tisícročia
žulovým a krutým nociam
z hromov utkali —
a tam kdesi dovysoka
obloha si jasné oká
vtisla do skaly.

Vetriská jej hladia líce,
češú mihalnice
z kosodreviny —
a potom sa strmo pustia
po vrchovcoch divých húšťav
dolu v doliny.
A tam vetrik rozihaný
pofukuje staré rany,
čo už celejú —
do záhrad a dedín skočí
vdýchnuf i do ľudských očí
teplú nádeju. —

ANDREJ PLÁVKA

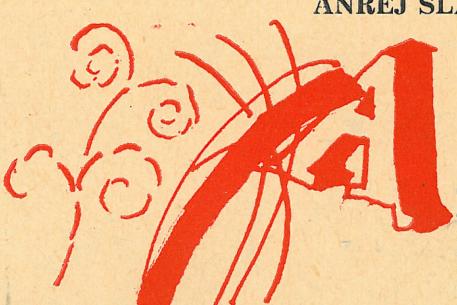
DETVAN — LAPAČKA

Úryvok

No, dobre sa maj, druh môj
srdečný!
Spevca rodinná postava!
Z nízkosti takto tvorí duch večný
trón, kde si sláva sedáva:
Rod môj, ty lúb si svojho

Detvana,
v ňom duša tvoja je zmaľovaná,
zhrej obrazom tým, čo schladlo!
Kde bujně v duší rastú zárody,
tam pyramída vstáva slobody —
a to je naše zrkadlo!

ANREJ SLÁDKOVIC

POÉZIA

Oj, život zvláštny
do sveta uplieta mnohé veci,
na ktoré človek nezlorečí.
Básnik z tých vecí veniec vije
a tvorí novú krásu poézie.

LACO NOVOMESKÝ

slovník Života

(27)

POLSKY	SLOVENSKY	ČESKY	avans	postup,	postup,
arbuz	dyňa	meloun (červený)	vězení	povýšenie	povýšení
areszt	väzenie	zadný voj	zadní voj	awaria	hádka, výstup
ariergarda	zadný voj	hárok	arch	aversja	hádka
arkusz	delo	delená	dělo	awizo	výstup
armata	armáda	vúně	armáda	azot	hádka
armia	vôňa	gobelín	gobelín	nawóz	výstup
aromat	tepna	tepna	tepna	azotowy	hádka
arras	článok	článok (novin.)	článok (novin.)	azotowy	hádka
arteria	delostrelectvo	dělostřelectví	dělostřelectvo	azyl	hádka
artykul	delostrelecký	dělostřelecký	dělostřelecký	babiærz	hádka
artyleria	delostrelecc	dělostřelec	dělostřelec	babcia	stará mař
artylerjski	umelec	umelec	umelec	baca	bača
artylerzysta	aritmetika	aritmetika	aritmetika	bacówka	salaš
ártysta	túz	eso	eso	bacz-	pozornosť,
arytmetyka	poistenie	pojištění	pojištění	ność	pozor
as	útok	útok	útok	baczny	opatrný
asekuracja	atrament	inkoust	inkoust	baczyć	dávať pozor
atak	tromf	trumf	trumf	badač	bádateľ
atrament	vysielanie	vysílaní	vysílaní	badač	skúmať
atut	huspenina	aspik	aspik	badanie	bádanie

LIDE ROKY UDÁLOSTI

LISTOPAD — NOVEMBER

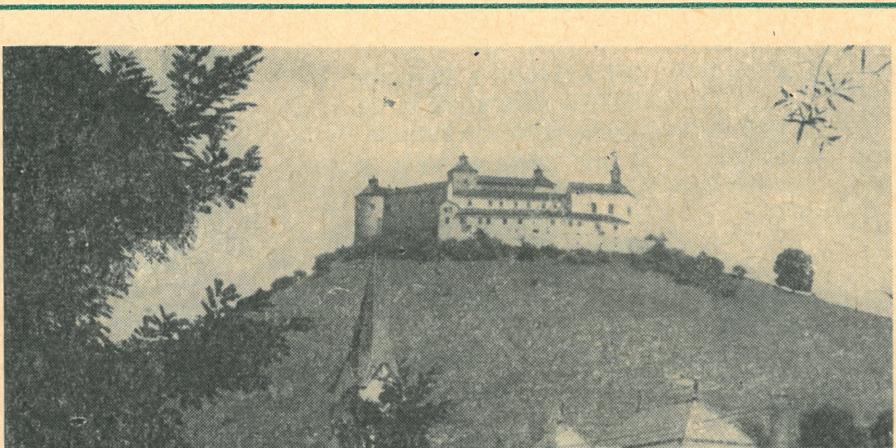
- 1.—10.XI.1975. Dny sovětské knihy v Polsku.
 4.XI.1821. V Trstené se narodil Martin Hattala, významný slovenský jazykovědec, pedagog a publicista, autor slovenské gramatiky a první soustavné mluvnice slovenštiny, již položil základy slovenského pravopisu (zem. 11.XII.1903).
 4.XI.1946. Byla založena organizace SN pro otázky osvěty, vědy a kultury UNESCO.
 5.XI.1836. V Litoměřicích zemřel Karel Hynek Mácha, český básník a spisovatel, nejvýznamnější představitel českého romantického básnictví, jeden ze zakladatelů novodobé české literatury (nar. 16.XI.1810).
 6.XI.1771. V Praze se narodil Alois Senefelder, český vynálezce litografie (zem. 26.II.1834).
 6.—7.XI.1918. V Lublině vznikla prozatímní lidová vláda Polské republiky. Polsko opět získalo nezávislost.
 7.XI.1811. V Miletíně se narodil Karel Jaromír Erben, český romantický básník, historik a překladatel, sběratel lidových písni a pověstí (zem. 21.XI.1870).
 7.XI.1917. V Rusku vypukla první vítězná socialistická revoluce na světě — VELKÁ ŘÍJNOVÁ REVOLUCE.
 9.XI.1776. V Bratislavě bylo otevřeno Slovenské divadlo.
 9.XI.1851. Narodil se Wacław Nałkowski, významný polský vědec, geograf, publicista (zem. 29.I.1911).
 11.XI.1821. Narodil se Fjodor Michajlovic Dostojevskij, velký ruský spisovatel (zem. 9.II.1881).
 11.XI.1918. Konec první světové války.
 12.XI.1951. Zemřel moderní český básník Konstantin Biebl (nar. 26.II.1898).
 13.XI.1836. Narodil se Jarosław Dąbrowski, účastník lednového postání, hlavní velitel vojska Pařížské komuny (padl na bariérách Paříže 23.V.1871).
 13.XI.1831. V Ostřihomě zemřel Alexander Rudnay, slovenský národní buditel, literát, člen Slovenské vědecké společnosti (nar. 4.X.1760).
 14.XI.1670. Zemřel velký český humanista, filosof, pedagog, teolog, jazykovědec a spisovatel Jan Amos Komenský, poslední biskup Jednoty bratrské, zakladatel moderní pedagogiky a hlavní představitel české kultury 17. století, uctíván jako „Učitel národů“ (nar. 28.III.1592).
 15.XI.1916. Zemřel Henryk Sienkiewicz, významný polský spisovatel světového jména, nositel Nobelovy ceny (nar. 4.V.1846).
 16.XI.1806. V Brezné se narodil Karol Kuzmány, slovenský básník, národní buditel, jeden ze zakladatelů Matice slovenské (zem. 14.VIII.1866).
 16.XI.1941. Zahájení velké bitvy o Moskvu.
 17.XI.1516. Narodil se Klemens Janicki, básník polské renesance, uznávaný nejvýznamnější představitel polsko-latinské poesie 16. století (zem. v lednu 1543).
 19.XI.1711. Narodil se Michail V. Lomonosov, vynikající ruský myslitel, přírodnovědec a básník, zakladatel první ruské university v Moskvě (zem. 15.IV.1765).
 19.XI.1942. Začala se významná sovětská ofenzíva u Stalingradu. Den sovětských raketových vojsk a dělostřelectva.
 20.XI.1976. Zahájení IX. dnů knihy „Člověk, svět, politika,” popularizující společensko-politickou literaturu v nejširších kruzech společenství.
 22.XI.1916. Zemřel Jack London, významný americký spisovatel světového jména (nar. 12.I.1876).
 23.XI.1871. V Smolenické Nové Vsi se narodil Štefan Banič, slovenský vynálezce a konstruktér leteckého padáku (zem. 2.I.1941).
 23.XI.1896. V Dědicích u Vyškova se narodil Klement Gottwald, významný činitel československého dělnického hnutí, spoluzakladatel a předseda KSČ, jeden z vůdců československého národněsvobozeneckého boje v době 2. světové války, od r. 1948 president ČSR (zem. 14.III.1953 v Praze).
 24.XI.1571. V Moravském Krumlově zemřel jeden z nejvýznamnějších českých humanistů Jan Blahoslav, vynikající historik, filosof a jazykovědec, biskup Jednoty bratrské, tvůrce první české gramatiky a první české knihy o hudbě Musica, překladatel Nového zákona; tento překlad se stal součástí Kralické bible (nar. 20.II.1523).
 25.XI.1859. Narodil se Ludvík Svoboda, armádní generál — velitel československých vojenských jednotek v SSSR za 2. světové války; Hrdina ČSSR a SSSR, b. president ČSSR.
 26.XI.1924. Vznikla Mongolská lidová republika.
 26.XI.1926. Zemřela Eliška Krásnohorská, významná česká spisovatelka, průkopnice českého ženského hnutí (nar. 18.X.1874).
 27.XI.1949. Vznikla Sjednocená lidová strana (ZSL).
 27.XI.1951. Zemřela Božena Slančíková-Timrava, slovenská spisovatelka, národní umělkyně (nar. 2.X.1867).
 28.XI.1829. Narodil se Bedřich Engels (zem. 5.VIII.1895).
 29.XI.1831. Ve Varšavě vypuklo listopadové povstání.
 29.XI.1956. Ve Varšavě se konala celostátní porada politicko společenského aktivity, která zahájila činnost Jednotné národní fronty (FJN). Zúčastnil se jí také zástupce Kulturální společnosti Čechů a Slováků v Polsku.
 29.XI.1945. Vznikla Federativní lidová republika Jugoslávie.

KRÁSNA HÓRKA

Povesť zo zašlých čias hovorí, že vznik hradu Krásna Hôrka v samom srdci prekrásneho Gemera súvisí s istým chudobným pastierom, ktorý raz hnal svoje ovce na pašu a náhodou na jednom mieste skrytý neuveriteľne bohatý poklad. Medzi množstvom zlatých dukátov, ktorých bol plný medený kotol, nachádzal sa aj veľký drahokam, ktorý nocami svietil. Pastier nevedel akú hodnotu skrýva tento kameň, tušil však, že veľkú, keďže po nejakom čase rozliční záujemci ponúkali za kameň stále vyššiu cenu. Čoskoro sa začal báť aj o svoj život, lebo chýr o jeho bohatstve sa roznesol po celej krajine. Rozhodol sa teda kameň nepredávať, ale odniesť ho kráľovi krajiny ako dar, aby si tým získal jeho priazeň a opateru.

Tak sa aj stalo, až vtedy sa pastier dozvedel, že to bol pravý diamant neobvyklej krásy a hodnoty. Keď sa udivený kráľ opýtal čo si pastier žiaľa za diamant, ten mu odpovedal, že iba ako náhradu mu stačí, keď dostane od kráľa toľko miesta, aby si mohol postaviť sedem nových ovčiarí. Až potom, keď pastier za nájdené dukáty si vystavil nové ovčiarne na siedmich vrchoch, ukázalo sa, že do oblokov sa vypínalo nie sedem ovčiarí, ale sedem mohutných hradov. Medzi ne — podľa povesti — patril aj hrad Krásna Hôrka, na ktorom celé storočia vládli vraj potomkovia pastiera, ktorý sa menoval Bebek. S Krásnou Hôrkou sú späťe aj iné povesti, hlavne z obdobia protihabsburských povstaní, na ktoré nadávaju tiež známy historický román od maďarského spisovateľa M. Jókaiho Levočská biela paní.

Krásna Hôrka, dnes jeden z mála zachovaných hradov na Slovensku, dala svoj vznik na roky 1318—1320 a pre svoju hodnotu bola vyhlásená za slovenskú národnú kultúrnu pamiatku. Rozkladá sa na jednom zo skalných strmých vrchov, nad obcou Krásnohorské Podhradie, nedaleko starobylého mestečka Rožňava. V dávnych časoch bol hrad najdôležitejším opevneným bodom Gemera, chránil bane svojich majiteľov a strážil obchodnú cestu, ktorá viedla cez severný Spiš do Poľska a cez Košice do Sedmohradsku. Ešte pred príchodom maďarských bojových kočovných kmeňových zväzov pod vodevstvom Arpáda do Dunajskej kotliny, bol tento kraj osídlený slovanským obyvateľstvom. Neskoršie, na prelome prvého a druhého tisícročia, po zániku Veľkomoravskej ríše, maďarské kočovné kmeňové zväzy prechádzajú na usadený život a pretvárajú voľný kmeňový zväz na ranofeudálny štát — Uhorské kráľovstvo. Pre Gemer a celé slovenské územie postupne začleňované do tohto kráľovstva, bolo súdené žiť v ňom celé tisícročie.

Hrad Krásna Hôrka je málebnou dominatou úrodnej Rožňavskej kotliny, ktorá patrí medzi mimoriadne zaujímavé oblasti Slovenska.

Pri konci 12. storočia anonymný notár kráľa Bela III. uvádza vo svojej kronike Gesta Hungarorum, že v tomto období je východná časť územia dnešného Slovenského ruhoria spravovaná z hradu Gemer, dnes už zaniknutého. Z právomoci tohto hradu bola vynáta Krásna Hôrka, ktorá od 12. storočia niekoľkokrát menila svojich majiteľov. Hrad dali postaviť Mariásovci, majitelia baní na Spiši, aby strážil ich záujmy v bohatom na rudné nerasty Gemeri. Avšak od roku 1352, d'alej skoro tristoročné osudy hradu sú späte s jedným z najznámejších uhorských rodov — Akošovcov, ktorí si neskôr zmenili meno na Bebekovcov. Dostali rozsiahle pánstvo v tomto kraji od kráľa Bela IV. za zásluhy, ktoré si získali v boji proti Tatárom. Práve v týchto rušných časoch po tatárskom vpade bola pôvodná slovenská šlachta vytlačaná i na území Horného Uhorska — teda na slovenskom území a veľké územné celky, feudálne lena sa dostávali do vlastníctva uhorských rodov. Tak sa aj Bebekovci usadili v Gemeri.

Pôvodný kamenný goticky hrad Krásna Hôrka pozostával z vysokej a masívnej strážnej veže, vedľa ktorej bol postavený neveľký obytný palác. Na sever od paláca ležalo hradné nádvorie, prístupné od východu zakleneňou bránou a chránené opevnením. Začiatkom 16. storočia, po porážke Uhorska v bitke s Turkami pri Moháči, sa začalo obdobie bezprostredného tureckého nebezpečia aj pre horné stolice Uhorska. Bolo to obdobie búrlivého rozraku krajiny v bojoch o uhorskú korunu medzi viedenskými Habsburgovcami a uhorskými veľmožmi, obdobie ukrutného utlačovania poddaných a takmer sto päťdesiat rokov tureckých vpádov. Práve vtedy sa na Slovensku borúčkovito stavali hradné opevnenia.

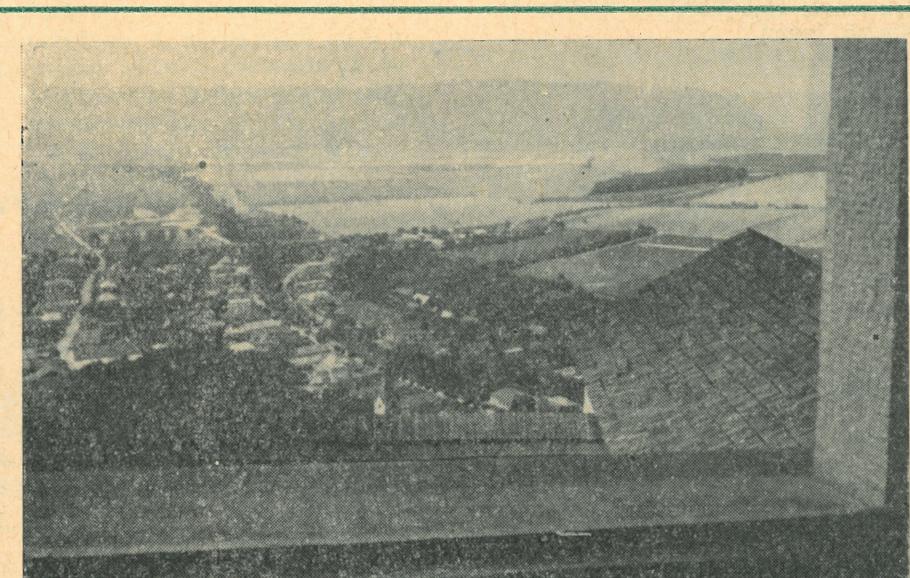
Keď turecké vojská ohrozovali Gemer, majiteľ Krásnej Hôrky František Bebek vybudoval na hrade rozsiahle a mohutné opevnenia. Okolo starého jadra hradu vznikli nové mury pev-

nosti, vybudované podľa talianskych vzorov a prispôsobené odolávať vtedajšiemu delostrelectvu. Posilňovali ich tri nárožné bašty, z ktorých najväčšia, zvaná Dobogó-bašta chránila vstup do hradu. Túto obranu posilňovala široká delová terasa s veľkými bronzovými delami, ktoré si František Bebek dal uliať zo zvonov pozbieraných z okolitých obcí. Delá datované rokmi 1541 a 1547, umiestnené pred vstupom do hradu sa dodnes zachovali. Súčasne s opevnením boli upravené aj obytné miestnosti hradu, ktoré dostali goticko-renesančný charakter. Napriek neskorším prestavbám táto najstaršia a najzaujímavejšia časť hradu ostala nezmenená a tvorí zrúcaniny tzv. horného hradu. Nad ich rekonštrukciou sa ešte pracuje.

Po Bebekovcoch, ktorí po bitke s cisárskymi vojskami museli v r. 1566 navždy opustiť Uhorsko, hrad s celým bývalým panstvom Bebekovcov prešiel

do dedičného vlastníctva rodiny Andrássyovcov, ktorí sa tým zaradili medzi poprednú gemerskú šľachtu. Tito po získaní grófskeho titulu boli zakladateľmi gemerského komitátu, ktorého sídlom sa stala Krásna Hôrka. Preto aj hrad prebudovali na neskororenesančné panské sídlo. Dali vystavať tzv. dolný hrad a podstatne prebudovali aj stredný hrad, ktorý dostal reprezentančný charakter. Koncom 18. storočia, keď hrad prestal plniť vojenskú úlohu, Andrássyovci prebudovali aj niekdajšiu Dobogó-baštu na barokovo-klasicistickej hradnej kaplnku, ktorá sa zachovala so svojim pôvodným zariadením. Popri polychrómovaných pohrebných štítoch majiteľov hradu, ako aj náhrobnej tabuli zakladateľa rodu Petra Andrássyho je tu vystavená v sklenom sarkofágu prirodzenou cestou mumifikovaná mŕtvola Žofie Seredyovej, manželky levočského kapitána Štefana Andrássyho jedného z hrdinov spomenutého románu Levočská biela paní. Z kaplnky je prechod na rodinnej krypty, kde sú pochovaní mnohí členovia rodu.

V 18. storočí sa Andrássyovci pustili aj do priemyselného podnikania a stali sa majiteľmi technicky najdokonalejších a najvýnosnejších baní v Uhorsku, jednou z najbohatších rodín tejto krajiny. V tomto období hrad už neboli obývaný. Andrássyovci si našli pohodlniešie sídlo vo svojich kaštieľoch v Betliari, Krásnohorskej Dlhéj Lúke, Vlachove, Gombaseku a inď. Ich posledný potomok Dionýz Andrássy po smrti svojej manželky, pôvodom Češky, Františky Hablavcovej, dal r. 1903 hrad reštaurovať a upraviť na pietné múzeum venované jej pamäti. Rok neskôr, v blízkosti Krásnohorského Podhradia, pri ceste do Košíc, dal svojej manželke postaviť mauzóleum, ktoré patrí medzi najcennejšie a ojedinelé architektonické pamiatky secesného slohu na Slovensku. Stavbu mauzólea,

Dojmy vynesené z hradu dopĺňajú nádherný výhľad na obec Krásnohorské Podhradie a hornatú krajinu Gemera.

STÁVA SA AJ TAKTO...

STRATENÝ KRÁLOVSKÝ LIST

Kráľ Ludovít XVI., krátko pred sňatím na gilotíne, poslal z väzenia ešte jedno zúfale volanie o pomoc: bol to list do Františka I., rakúskeho cisára. List sa nikdy nedostal k adresátovi, napriek tomu dostał sa do rúk istého anglického dôstojníka menom Smith. Koncom 18. stor. Angličan odišiel do Brazílie, osídlil sa v štáte Maranhao a oženil sa. List Ludovíta XVI. potom prechádzal v jeho rodine z pokolenia na pokolenie ako najcennejšia rodinná pamiatka.

Lenže časy sa menia a v roku 1974, teda 185 rokov od Francúzskej revolúcii, aktuálny ma-

jiteľ listu, brazílsky advokát Ruy Torreao Smith sa rozhadol dobre speňať královský list. Dosťal sa do styku so znáomou londýnskou firmou Sotheby's, ktorá vyhodnotila pamiatkový dokument na rovných 10 tis. libier. Advokát Smith poistil teda zásielku pred odoslaním a 10 tisíc, zalačoval a starostlivo zabalil púzdro s cenným listom a poslal do Anglicka. O niekoľko dní však dostał strašnú správu: zásielka došla, lenže púzdro bolo prázdne! List tajomne zmizol. Zúfaly Smith požiadal poisťovci spoločnosť o vyplatenie odškodného, lenže firma odmietla tvrdiac, že niet objektívnych svedkov na to, či Smith naozaj vložil list do púzdra.

Proces o královský list trvá dodnes. Kde sa stratil cenný autogram Ludovíta XVI. — nikto nevie...

1000 žiletiek prehľtol na svoje 58. narodeniny slávny fakír Ali Ben Camilio. Svedkami tohto neobyčajného „obeda“ boli všetci diváci cirkusového predstavenia v Ženeve. Na zdravie.

ZÁZRAČNÝ KAMIENOK

„To je už škandál“ — prehľásil sám biskup mesta Lurd, keď sa medzi 65 druhmi rôznych pamiatok zo zázračného miesta ponúkanými priekupníkmi našiel aj

obyčajný... kamienok. Kamienok z Lurdu, ako sa píše na pripojenom k nemu reklamnom lístku, je samozrejme zázračný — keď sa ho nosí vo vrecku, prinavracia mužnosť. „Budeš schopný milovať už pri prvom zblížení“ — slúbuje reklama. Všetko poukazuje na to, že „zázračný kamienok“ prekonal všetky rekordy podnikavosti miestnych priekupníkov.

72-ročná vdova Colette B. z Miami na Floride zahľasila na policajnom úrade zmiznutie svojho oblúbeného kocúrika, ktorý vraj bol veľmi cenný, o to viac, že na ňom mal obojok s briliantmi. 5 policajných áut hľadalo po celom okoli vzácneho kocúra a konečne ho aj našli, lenže bez obojka. Majiteľka však vtedy prehľásila, že kocúr nikdy

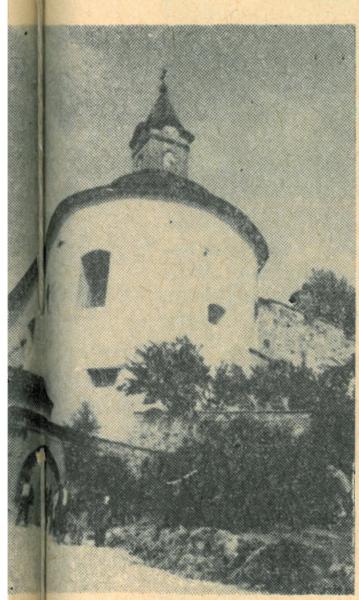
nemal obojok — ona ho totiž v myslela preto, aby prinútilla počíci hľadať stratené zvieratko.

V Luxemburgo vystavili v predaj veľmi starý a veľmi zážitkový videcky dom, ktorý zároveň reklamovali ako ideálny miesto na stretnutia s duhom. Totiž v tomto dome vraj už 30 rokov systematicky stráši. Len netreba sa báť, lebo duch je po kojný, slušný a dokonca... dokáže byť veľmi milý. Keď chce?

KDYSI A DNES

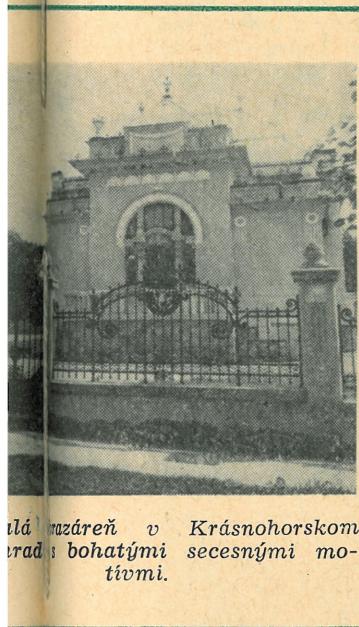
Pred triadvaceti lety celý svet hovoril o Edmundovi Hillary a Nepáleci Tenzingu Nor-

ORKA

Neskorobaroková skriňa vyrobená na Spiši v roku 1700.

Hradná vstupná brána z roku 1738 s veľkou stredovekou baštou.

Po strmom výstupu na hrad a návštěve múzea si turisti pod hradom radí odpočinú, občerstvia sa s prezúvami kúpené zaujímavé ľudové pamiatky z tohto kraja.

prehľadnej kaplnky, navrhol mník Richard Berndl, vyučenec okreskanského a byzantského umenia. Na osemhranu s kamenopáľou je vyzdobené sochami od sochára Maxa Fricka. Vnútreny mauzolea sú vykladacie družmi rôznofarebného kamene, dovezenými z európskych krajín. Pozorujte aj oltár, riešený na byzantský spôsob a dva biele sarkofágy s reliéfovou ornamentikou a sochou Františky Hablovcej a Frássyho, ktorý svoju manželku dohľadala.

Naša návštěva za poznaním interiérov Krásnohorského múzea sa začína na zaujímavou riešenom nádvoriu v strede časti hradu a vedľa dvoch diel Františka Bebeška. V miestnostiach, kde kedysi bola väznica, ale aj mučiareň, upútava pozornosť bohatá zbierka zbra-

V roku 1945 sa hrad stal vlastníctvom Československého štátu a štyri roky neskôr sa začali rekonštrukčné práce, ktoré postupne premenili Krásnu Hôrku na jeden z najkrajších hradov na Slovensku. Dnes je v ňom múzeum s historickými zbierkami, ktoré pochádzajú väčšinou z pôvodného zariadenia hradu.

Naša návštěva za poznaním interiérov Krásnohorského múzea sa začína na zaujímavou riešenom nádvoriu v strede časti hradu a vedľa dvoch diel Františka Bebeška. V miestnostiach, kde kedysi bola väznica, ale aj mučiareň, upútava pozornosť bohatá zbierka zbra-

byli prvními lidmi na vrcholu nejvyšší hory světa.

Himálaj znamenal pro novozélandského horolezce Hillaryho, jemuž královna udělila titul „sir“, všechno: triumf, neutuchající fascinaci a největší životní tragédii. Za deset let po zdolání Mount Everstu v letecké katastrofě v Nepálu zahynula manželka horolezce Louisa a jeho dcera Belinda.

Hillary se však opět a opět vrátil do Himálaje. Nezdolává řek již horské štíty, ale pomáhá nepálcům, kteří jsou neocenitelnými pomocníky horolezců. Se svými přáteli z Nové Zélandie založili již 10 škol v nepálských vesnicích, financovali stavby asfaltových mostů a vodovod. Nedávno Hillary přestříhl stuhu při slavnostním svém nové nemocnice, určené pro místní kmen Nepálců, když vesnice leží v horách ve

výši 3 — 6 tisíc metrů. Kromě toho odvážný Novozélanďan založil studijní stipendium pro nadané mladé lidi tohoto kmene.

Istý obyvateľ Kolína v NSR Wolfgang Lebel nemal zo začiatku nič proti tomu, aby jeho mladá manželka, s ktorou sa práve oženil, sa nasťahovala k nemu do bytu spolu so svojím miláčikom, čierno-bielym králikom nazvaným Edmund. Avšak s postupom času štvornohý samopašný obyvateľ bytu začal čoraz viac rozčúľovať pána Lebla. Spinil a obhrýzał všetok nábytok. Napriek mnohým prosbám mladá paní Lebelova sa nechcela rozlúčiť so svojím Edmunda. Keď raz králik poškodil stereofonickú aparáturu pána L., ten vydal naňho definitívny rozsudok. Keď

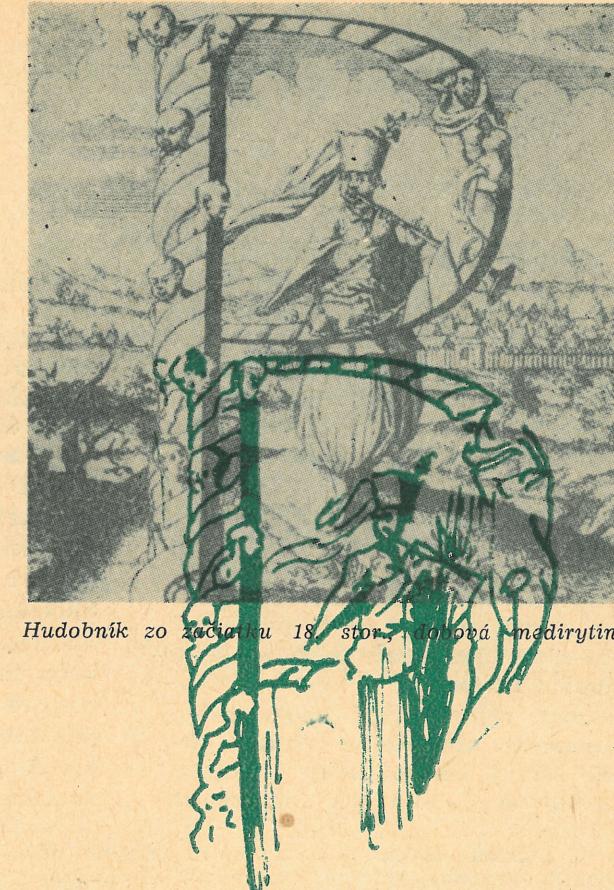
ní a bojovej výzbroje. Sú tu hákovnice, halapartne, kopije, dobové drôtené koše, kuše a iné zbrane, hradný dešes, ale i všetko „náradie“, ktoré keďsi slúžilo hradnému katovi...

V miestnostiach upravených na múzeum poslednej hradnej panej sa nachádzajú cenné maľby z 18. storočia v tom aj obrazy od českého maliara E. Wichuru, od Fr. Wiesenthala Schachingera a iných majstrov, nábytok, šaty, svadobné dary o.i. škatuľa na cigarety zhotovená zo striebra a zlata, darovaná čínskym cisárom, a iné predmety z pozostalosti Františky Hablovcej. V strednej časti hradu prekvapuje zbierka hudobných nástrojov z konca 18. storočia, ktoré pravdepodobne slúžili hradnej hudbe. Zhotovili ich poprední majstri Ján Juraj Leeb a Theodor Letz. V tejto miestnosti je aj obraz od Caveta Zrušenie poddanstva. Zaujmavá je hradná jedáleň z 18. storočia, polychrómovaný empírový luster a rodinné portréty. Zvlášť vynikajúca je neskorobaroková skriňa, vyrobená na Spiši okolo r. 1700, ktorú údajne daroval František Rakóczí Žofii Seredyovej, manželke levočského kapitána. V skriňi je uložené krásne brúsené sklo, kolekcia starého porcelánu a ďalšie pamiatkové predmety. Pozoruhodné sú aj renesančné kachle s bielomodrou glazúrou, vyrobené v 17. storočí v Banskej Bystrici a stará kuchynia s pôvodným zariadením, ohniskom s otvoreným komínom a drevenou výlevkou. Vzácna je i dobová zbierka kuchynských nádob. Jedna z muzeálnych miestností je zariadená nábytkom, pri ktorom sa konali župné zasadania. Okolo veľkého pozdĺžneho stola stojia stoličky, ktorých nohy majú však rozličnú výšku, aby každý z účastníkov župných poriad si mohol dobrať stoličku k svojej výške a nevyrástal jeden nad druhého. Aspoň v tom si boli všetci rovní.

Veru, poklady veľkej umeleckej hodnoty vložili storočia do Krásnej Hôrky. Popri množstve cenných a krásnych diel vytvorených rukami domáčich a zahraničných majstrov umenia, je tu predsa aj neúnavaľná práca predovšetkým slovenského rolníckeho ľudu. Mená týchto ľudí skryli dejiny, ale práve oni boli tvorcami materiálneho a kultúrneho bohatstva hradu a krajiny.

No nie len historické pamiatky Krásnej Hôrky, ale aj nevyslovne krásna príroda Gemera vábi sem mnohých turistov a dopĺňuje ich dojmy svojim pôvabom. Z hradu je nádherný výhľad do malebnej a úrodnnej Rožňavskéj kotliny i na ležiacu dolu obec Krásnohorské Podhradie. Jej názov v rôznych obmenách spomínajú listiny už z r. 1320. V obci sa nachádza budova bývalej obrazárne postavená posledným hradným pánom okolo r. 1910 s bohatou secesnou výzdobou a farebným majolikovým reliéfom podľa talianskych renesančných vzorov. Krajinu okolo obce prekvapuje navštěvníka mnohými výtvormi prírody, ako nezabudnuteľné kvapľové jaskyne, ale o tom už inokedy.

ADAM CHALUPEC

Hudobník zo záclony 18. stor. dobová medirytina.

Záber z hradných interiérov.

sa manželka vzdialila z domu, pán Lebel zabil králika a ako praktický človek pripravil z neho chutný obed. Práve dojedal zvyšky králika, keď sa manželka vrátila. Nikdy mu tento čin neodpustila, ba okamžite požiadala o rozvod.

Mnoho listov a petícii vyslal za niekoľko rokov mestským orgánom v Pádu istý obyvateľ tohto mesta, ktorý žiadal, aby premiesli na iné miesto pouličnú lampa, ktorá mu svietila do okien a nedovoľovala spať. Starosta mesta však nereagoval. Preto keď žiadateľ odišiel do dôchodku, vlastnoručne vykopal dotyčnú lampa, zanesol ju pred starostov dom a umiestnil ju pred oblokom spálne. Odporec lampy bol totiž povolený... lampárom. Posledným v tomto meste.

DIETA NA ARÉNE

Predstavujeme ho: Emilio Muñoz, výška — 157 cm, váha — 48 kg, vek — 14 rokov, povolanie — toreádor. Syn chudobného peóna zo Sevilly, od malíčka vychovávaný v ozvučí kultu takých sláv arény ako Curro Romero, Paco Camino a Juan Belmonte. Prvého býka zabil tento chlapec pred dvomi rokmi. Dnes môže bojať iba s 2-ročnými býkmi vážiacimi do 350 kg, lebo „plnoletým“ čiže hodným boja so staršími a ľahšími zvieratami sa stane až po skončení 16 rokov. Neuvedomuje si ešte nebezpečenstvo, aké je v tomto povolaní. Je bravúrný a na svoj spôsob mimoriadne citiľadosťivý. Stalo sa už, že neprijal z rúk majstra ceremonie uši zabitého býka, keďže neboli so sebou spokojní; vraj si nezaslúžil také vyznamenanie.

MEDAILA KOMISIE NÁRODNEJ EDUKÁCIE PRE GMINNÚ ŠKOLU V JABLONKE

Dlhý a úspešný je zoznam spoločenských prác obyvateľstva Oravy v prospech výstavby škôl na tomto území od prvých povojských rokov podnes. Na dedinkách patriacich k jablonkej gmine iba za posledných päť rokov boli vybudované svojpomocným systémom a za pomocí spoločenských prác tri nové školy, dva učiteľské domy, bolo modernizovaných päť škôl a začali práce na výstavbe ďalších školských budov. Medzi obyvateľstvom, ktoré vyniká spoločenskými iniciatívami pre rozvoj osvetového na Orave, sa v jednom rade nachádzajú naši krajania — členovia KSČaS.

V uznaní tejto veľkej spoločenskej angažovanosti obyvateľov Oravy, tohtoročné oslavu Dňa učiteľov v Poľsku boli zahájené 7. októbra ministrom

Dlhý je zoznam osvetovo-výchovných objektov, ktoré boli vybudované na Orave za posledných päť rokov. Vďaka iniciatíve, spoločenskej angažovanosti učiteľov a všetkého obyvateľstva gminy. Krásnymi pamätníkmi spoločenskej obety sú: nové budovy spádovej (zbiorcej) základnej školy v Hornej Zubrici, základnej školy v Jablonke-Matongoch, učiteľský dom v Jablonke, ako aj učiteľský dom vo Veľkej Lipnici odov-

zdaný do užívania dňa 7. októbra t.r. Spoločenská práca obyvateľov gminy, ktorou prispele k rozvoju osvetového dosiahla ok. 30 mln zl. Názorné hodiny občianskej výchovy dostávajú oravské deti na nových staveniskach, na výstavbe maternej školy so 14 bytmi pre učiteľov v Jablonke, učiteľského domu a školy v Malej Lipnici, ako aj základnej školy v Chyžnom.

„Meradlo kultúry každej spoločnosti je jej vzťah ku škole a osvete — povedal mi-

osvetový a výchovný Jerzy Kuberský v gminnej spádovej škole v Jablonke. Tejto slávnosti sa zúčastnili vedúci predstaviteľa Nowosączského vojvodstva s prvým tajomníkom VV PZRS Henrykom Kosteckým a vojvodom Lechom Bafiom.

Počas tejto slávnosti minister J. Kuberski a vedúci predstaviteľa Nowosączského vojvodstva sa zúčastnili aj otvorenia učiteľského domu vo Veľkej Lipnici a navštívili aj novú školu v Skočikoch odovzdanú tento rok do prevádzky. Táto škola je taktiež výsledkom úsilia a práce obyvateľov tejto časti Veľkej Lipnice, v tom členov Miestnej skupiny KSČaS v Privarovke. A tu je naša správa o slávnosti v Jablonke:

nister osvetový a výchovný Jerzy Kuberski, ktorý prišiel na slávnosť, — stav osvetový, starostlivosť o jej bujný a nehatený rozvoj vo vašej gmine môže byť vzorom pre iných. O osudoch osvetového sa rozhoduje predovšetkým na vidieku. Možno si iba želat, aby to, čo robíte v prospech edukácie spoločnosti a rozvoja technickej základnej, robili vo všetkých školách v Poľsku.“

Minister Jerzy Kuberski vyznamenal za zásluhy spádovú školu v Jablonke medailou

Jediná stredná škola na Orave — Všeobecnovzdelávacie lýceum s poľským a slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke bola otvorená v januári roku 1959 v novej krásnej budove. Nadviazala na tradíciu lýcea so slovenským vyučovacím jazykom, otvoreného osem rokov skôr, ktoré malo svoje sídlo v budove odovzdané miestnym urbárom. Dnes sa v nej nachádza internát pre žiakov lýcea, hlavne z dediniek Oravy a Spiša. 21. septembra 1966 r. lýceum v Jablonke dostalo meno Hrdinov Westerplatte. Na našich snímkach: hore — minister J. Kuberski pri prejave na slávnosti, ktorej sa zúčastnili vedúci predstaviteľa Nowosączského vojvodstva; dolu zľava — žiaci lýcea pred svojou školou dňa 7. októbra t.r.; v strede — členovia súboru Mate Podhale; sprava — bývalá urbárska budova, dnes internát.

Snímky: CAF, S. Momot

krížmi za zásluhy. Odmeny ministra osvetový a výchovný II. a III. stupňa dostali: Józef Pieścig, Stanisław Roj z Veľkej Lipnice a Zofia Stojarska z Podvylka. Zvláštnym diplomom ministra kultúry a športu bol vyznamenaný Andrzej Haniačzyk a súbor „Male Podhale“, ktorý viedie.

Vyznamenaným a odmeneným pedagógom a gminným činiteľom srdečne gratuloval prvý tajomník VV PZRS v Nowom Sączi Henryk Kostecki.

JANUSZ KOSZYK

Z DĚJIN TRÍDNÍCH BOJŮ ŽYRARDOWA

V minulém čísle jsme uveřejnili první část zajímavého materiálu Z dějin třídních bojů Žyrardowa. Dnes si přečtete o období dalších bojů a stávek.

Další úsek dějin města zahrnuje vypuknutí I. světové války. Továrna byla skoro zničena a počet obyvatel v městě klesl z 40 000 na 19 000.

Po válce se stal ředitelem žyrardowského textilního průmyslu Władysław Średnicki, energický a podnikavý člověk. V roce 1923 textilka zaměstnávala 6000 dělníků.

V dubnu 1924 zvítězili ve volbách do městské rady komunisté a byly opět obnoveny buňky „SDKPiL“. V jejich čele stál vynikající stranický funkcionář A. Malinovski a tajemníkem byl s. Polaczek. Továrna změnila majitele.

Od roku 1927 ji vedli Koehler a Waśkiewicz; postupně rušili zpracovávání lnu a zaváděli výrobu bavlněných látek. Na bavlně totiž hlavní akcionář Bousac — „král bavlny“ — vydělával obrovské peníze. Na vedoucí místa byli přijímáni zejména nezodpovědní a odborně nevzdělaní lidé. Dělali pouze dobrý dojem. Jejich práce byla čistou fikcí, protože i o malíkostech rozhodoval ředitel Koehler. Zato jejich platy činily i po 4500 zlotých měsíčně, což na tehdejší dobu byla pohádková suma.

Ředitel Koehler měl nepravidelné nápady a lze říci, že některé byly docela „taktické“. Např. omlazování osazenstva. Do učení byli přijímáni mladí chlapci. Nic se jim samozřejmě neplatilo, ale továrna měla právo na základě smlouvy přidělit jim každou práci. Když si odpracovali učební lhůtu byli propouštěni a na jejich místě přijímáni noví „učedníci“. Ředitel Waśkiewicz, který řídil tuto akci, ochromoval současně veškerý společenský a kulturní život; vzal dělníkům Lidový dům, zrušil tkalcovskou školu a před letní dovolenou propouštěl všechny, kteří na ni mohli mít nárok.

Situace byla stále napjatější, až jednoho dne propuštěná dělnice vystrílela na Koehlera; kulka šla však vedle, protože jí někdo v poslední chvíli strhl ruku.

Není divu, že i nyní se často stávkovalo.

Největší vzpoura vypukla v roce 1926.

Tři roky před 2. světovou válkou koupila polská vláda v Paříži akcie žyrardowských závodů.

Za hitlerovské okupace v Žyrardowě působila buňka „ZWZ“ a byl založen Svatý přátele Sovětského svazu a Polská dělnická strana.

Okupanti zavraždili řadu občanů a asi 1000 jich odvezli do koncentračních táborů.

Bojové skupiny Lidové gardy mj. vybraly pokladnu továrny a vykolejily vlak na trati Žyrardów-Radziwiłłów.

V roce 1944 hradišský boj s Němcí svedla četa slezských Harcerů, která se proborovala ze Slezska do Varšavy. Sily však byly nerovné a harcerský útvar byl rozbit. Bojovaly zde i další ilegální skupiny, např. útvar Lidové gardy „Wir“, který zastavil a zničil vojenský transport a ukořistěné potraviny rozdělil mezi obyvatelstvo. V boji s oku-

pantem zahynulo přes 6000 obyvatel.

Po osvobození v roce 1945 byly okamžitě zahájeny práce na obnově devastovaných závodů. První zahájil provoz závod na výrobu lněného plátna. Skupiny Polské dělnické strany parcelovaly půdu okolních velkostatků.

Dnes je Žyrardów městem s velkými možnostmi. Pracují zde Žyrardowské závody na technické tkaniiny, Žyradowské závody oblastního průmyslu, Ústřední laboratoř lnářského průmyslu, opravářské závody, továrna na pazderové desky a další. Průmysl zamestnáva přes 17 000 osob.

Kromě průmyslových závodů má město řadu škol, velkou nemocnicu a 120 závodních lékařů.

Žyrardów je jedním z těch míst, která poměrně rychle odstranila následky války a zahájila intenzívní rozvoj města k všeobecnému prospěchu národního hospodářství.

Z. TOBJAŃSKI

redakcia

čitatelia

redakcia

čitatelia

redakcia

VYDARENÉ KULTÚRNE PODUJATIE KSČas

V nedeľu 10. októbra t.r. konala sa v klubovni KSČas v Jablonke prehliadka výsledkov dosiahnutých piatimi sláčikovými kapelami spojená s folklórnym vystúpením, ktoré zorganizoval KOV na Orave a Spiši, ako aj Ústredný výbor KSČas.

Prehliadky sa zúčastnili dva súbory zo Spiša, a to: 9-členná kapela školskej mládeže z Novej Belej pod vedením riaditeľa tamtojšej školy Boleslava Nowobilského a 20-členný mládežnícky súbor miestnej skupiny z Krempe pod vedením kr. Karola Slováka. V tomto súbore vystúpila 10-členná skupina dievčat, ktoré spevom a tancom obohatili hudebný program.

Hostiteľov podujatia, našich oravských krajanov, reprezentovali dve skúsené kapely, teda kapela Vengrinovcov z miestnej skupiny v Privarovke a kapela miestnej skupiny v Podvuku pod vedením kr. Vojčaka, ako aj trojčlenná mládežnická kapela MS v Privarovke.

Bolo to vydarené kultúrne podujatie. Všetky zúčastnené súbory popri pochválnych diplomoch získali za prevedený program vrelý potlesk divákov: miestneho, ako aj spišského aktív Spoločnosti, predsedov miestnych skupín na Orave a vedenia Ústredného výboru KSČas. Spomedzi hostov bol srdcne vitáný zástupca riaditeľa Vnútorného oddelenia Vojvodského úradu v Nowom Sæci Stanislaw Kwiecień, ktorý prišiel na naše podujatie — čo bolo mimoriadne milé — so svojou manželkou a deťou.

Kultúrne podujatie viedol a uvádzal jednotlivé čísla programu kr. Ján Omylak, kultúrny inštruktor KSČas na Orave.

Niektoč organizačné nedostatky počas prehliadky a také, ako napr. prasknutie struny, čo sa môže stať každej kapeli, prijímal diváci s veľkým zmyslom pre humor. Iba škoda, že prehliadka kapiel sa pre priestorovo malú klubovnu nestala dostupná pre väčší počet obyvateľov Jablonky. Preto aj nás návrh: — v budúnosti všetky kultúrne podujatia Spoločnosti treba obohacovať širším programom, organizovať ich vo väčších sábach a pomocou o.i. plagátov informovať o nich všetkých obyvateľov. A ešte jedno, diplomy či odmeny, treba asi odovzdávať priamo počas podujatia, za účasti divákov.

Kiež by podobne vydaných kultúrnych podujatií prišlo v našej Spoločnosti stále viacej. Sú užitočné a veľmi potrebné.

A. Ch.

JABLONKA-MATONOGI

Jedným zo široko roztrúsených sídlisk Jablonky je malebné sídlisko Matonogi. Jeho volná a v značnom stupni nová zástavba sa rozťahuje na pahorkoch od potoka Čierne Orava pozdĺž cesty, ktorou

Pohľad na Matonogi
Snímka: A.CH.

Jablonka a celá Orava má priame autobusové spojenie s Krakovom. Medzi mnohými krajanmi, býva v Matonogoch aj tajomník UV KSČas Augustin Andrašák.

Prednedávnom Matonogi dostali novú školskú budovu pre žiakov od prvej do štvrtej triedy, ktorí majú v nej vytvorené veľmi dobré podmienky vyučovania.

Veľká skupina žiakov z Matonogov, ktorí navštievujú staršie triedy záklanej školy a strednej školu, musia každý deň chodiť do centra Jablonky, kde sa nachádza gminná spádová škola a gymnázium. Je to vzdialenosť asi 3 km, a z niektorých skupín domov dokonca 5 km. Ako nám oznamujú naši čitatelia z Matonogov, autobusy PKS, ktoré chodia cez ich dedinu, sú vždy preplnené, čo nútí žiakov, aby chodili peši.

Keď prí alebo nadide povestná tuhá oravská zima, je to už celá výprava do školy a posledná vec, ktorú by rodičia mohli želať svojim deťom. Preto sa rodičia obracajú s výzvou na riaditeľstvo školy a gminné orgány, aby pilne vyriešili otázku dovozu žiakov z Matonogov do a zo školy v Jablonke. Aj my čakáme na takúto správu. Chápeme dobре aj to, že mohli existovať prechodné fažkosti s vyriešením tejto veci. Avšak domnievame sa, že obdobie, ktoré uplynulo od utvorenia Gminnej spádovej školy v Jablonke, bolo dostačne dlhé na vybavenie dovozu žiakov z Matonogov.

DO REDAKCIE:

Obrázli sme veľmi milý list od súdr. Lubice Bartalskej z Oddelenia pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, ktorá bola u nás na návštive od 19. do 30. septembra t.r. Sme radi, že si s. L. Bartalská odnesla z našej redakcie dobré dojmy. Aj my máme milé spomienky na s. L. Bartalskú. Bol to pobyt osozny pre

našu redakčnú prácu, ale aj pre krajanškú mládež, ktorá sa iste poteší výberu poézie na tohoročné recitačné preteky, uverejnenému v tomto čísle.

A tu je list:

Vážený súdruh sáfredaktor!

Dovoľte, aby som Vám i Vašim pracovníkom podľaovala za starostlivosť počas mojej pracovnej cesty vo Vašej redakcii.

Som rada, že som mohla bližšie spoznať Vašu prácu, osobne sa zoznámim s celým Vašim redakčným kolektívom, ktorý nažíva v srdčnej a tvorivej atmosfére.

Svoje poznatky sa budem snažiť uplatniť v našej práci, v starostlivosť o Slovákov v Poľsku. Môžem presvedčene konštatovať, že som si od Vás odnesla tie najlepšie dojmy.

Vaša redakcia v úzkom kontakte s Kultúrnou spoločnosťou Čechov a Slovákov v Poľsku i podľa mojich skúseností dobre reprezentuje našich krajanov.

Želám Vám i Vašim pracovníkom veľa úspechov v práci a veľa spokojnosti v súkromnom živote.

LUBICA BARTALSKA

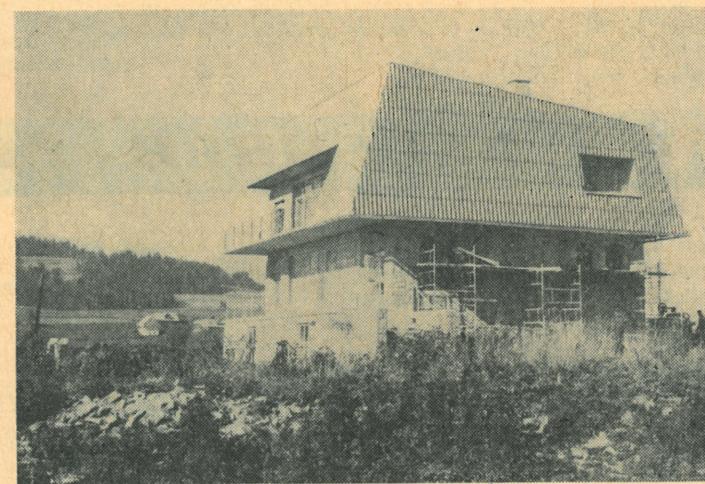
KTO ROZSUDÍ?

Matičné čítanie č. 15/76 uverejnilo snímku z vystúpenia súboru MS KSČas z Pravarovky na Detve s podpisom, v ktorom tvrdí, že členovia tohto súboru nikdy nevystupovali pred obecenstvom. Ja zase tvrdím, že vystupovali a to neraz a veľmi úspešne, naposledy o.i. na veľkom podujatí Oravská jar 76, kde patrili k najlepším. Kto spor rozsudí?

I.K.
Pravarovka

Rozsudok je jednoduchý: pravdu má nás čitatel — Život

ORAVKA

V siedmom čísle Života z tohto roku, na ôsmej strane sme uverejili článok o investičných plánoch gminy v Jablonke. Medzi nimi sme ohľásili odovzdanie do užívania v júli t.r. moderného obchodno-gastronomického pavilónu v Oravke. Skutočne, ako vidíme na našej snímke (z októbra

t.r.), bude to krásna budova a veľmi potrebná investícia v tejto dedinke. Avšak zabudli sme, že život je plný prekvapení. Preto aj naša júlová správa o odovzdaní budovy do užívania nie je aktuálna. Má sa to vraj uskutočniť koncom tohto roku.

Text a snímka: A.A.

ATRAKCYJNY KONKURS „ŽIVOTA” DLA ZBIERAJĄCYCH PRENUMERATE NA 1977 ROK

Warunki zbierania prenumeraty jak w roku ubiegłym, z tym że prenumeratę krajową wpłacamy wyłącznie w miejscowym urzędzie pocztowym, lub u miejscowego doręczyciela.

UWAGA: prenumeratę na zagranicę należy wysyłać przekazem pocztowym na adres — RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28. 00-958 Warszawa, konto PKO nr. 1531-71. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50%.

Roczną prenumeratę „ŽIVOTA” — 12 zł. zagraniczna 18 zł.

DLA KRAJANÓW I DORECZYCIELI KTÓRZY ZYSKAJĄ NAJWIĘCEJ PRENUMERATORÓW NA 1977 ROK PRZEZNACZAMY WIELE CENNYCH NAGRÓD. TERMIN POZYSKIWANIA PRENUMERATORÓW TYLKO DO 25 LISTOPADA 1976 R.

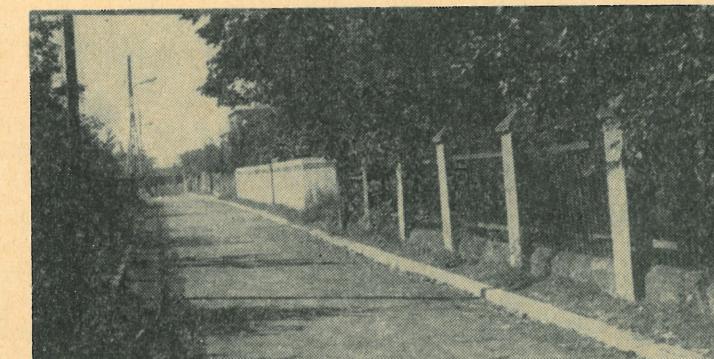
Základna autobusové dopravy PKS, která obsluhuje i Belchatowskou pánev. Stale více věci pojí Zelov s uhlím a energetickým kombinátem

Staveniště hezké mateřské školy skandinávského typu. Vedle vyrosté druhé obytné sídliště, tolik v Zelově potřebné. Právě se zbrojí terén

Nápadité pohostinství: na nevyužité terase byla vyhospodarena 64 míst. Obecní družstvo plánuje atraktivní výzdobu této místnosti

Když jsme před devíti léty oslavovali v Zelově desetiletí Života, ani hlavní ulice nebyly vysafaltované. Dnes i nejmenší slepě uličky mají tak hezký vzhled, jako např. ul. Gen. Sikorského

VÁZENÍ ČITATELIA ŽIVOTA

V kalendári na rok 1977 — prílohe do novembrového čísla Života, bol omylem vytlačený červenou farbou dátum 9. mája. Ako je známe, tento deň nie je dňom sviatočným. Všetkých čitateľov prosíme o prepáčenie za tento omyl.

REDAKCIA

Teraz a z najbližších rokoch bude sa vela robiť v poľnohospodárstve, tak v socialistickom, ako aj súkromnom sektore. Cieľom všetkých opatrení v tejto oblasti načrtnutých na IV. pléne ÚV PZRS je výdatné urýchlenie rozvoja poľnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva. Čo sa teda podnikne, aby bol tento cieľ zrealizovaný? Naposledy rokoval Kolektív pre otázky rezerv a možnosti ďalšieho urychlovania rozvoja poľnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva pod vedením tajomníka ÚV Jozefa Piňkovského. Na svojom prvom zasadnutí tento kolektív vypracoval plán zahŕňiaci súhrn problémov, ktoré si vyžadujú súrne a dlhodobé riešenie. Realizácia tohto plánu má prispieť k získaniu takej úrovne poľnohospodárskej produkcie, aby sa plne uspokojilo doplyt na potraviny aj v neúrodných rokoch.

Rozhodujúci význam bude mať rast poľnohospodárskej produkcie v najbližších rokoch. Teda vyššia produkcia na každom gazonstve, čo sa musí dosiahnuť rozvíjaním moderných foriem hospodárenia. Tento pojem zahrnuje tak racionálne hospodárenie pôdou, široké využitie technického potenciálu, zvýšenie produktivity práce, využitie všetkých rezerv, ako aj snahu dosiahnuť cieľ vlastnými prostriedkami, medzi ktorými hlavnú úlohu budú odohrávať krmivá. Popri práci a nápadnosti rolníkov dôležitú úlohu bude odohrávať stále rastúca pomoc štátu pre poľnohospodárstvo.

Vieme, že v modernom poľnohospo-

NAPROTI POTREBÁM POL'NOHOSPODÁRSTVA

dárstve popri pôde, vode a poveternostných podmienkach stále väčšiu úlohu odohrávajú výrobné prostriedky a veda. Preto aj priemysel vyrábajúci výrobné prostriedky pre poľnohospodárstvo bude mať významný podiel na celkových výsledkoch dosahovaných našim vidiekom. Je zahodno vedieť, že tento priemysel urobil v posledných rokoch veľa v tomto smere. V porovnaní s rokom 1970 jeho výroba pre poľnohospodárstvo stúpla o vyše 81 percent. V tom istom období začal vyrábať sto nových alebo modernizovaných strojov. Ale ešte sú stále sú cieľne nedostatky náradia. Predpokladá sa, že v terajšej päťročniči 1976–80 sa výroba strojov a zariadení pre poľnohospodárstvo zvýši dvojnásobne.

Podstatný význam bude mať zásobovanie traktormi. V súčasnosti na našom vidieku pracuje 401 000 štatistických traktorov, čo v prepočítaní na

plochu ornej pôdy znamená jeden traktor na 36 hektárov. (V roku 1970 jeden traktor pripadal na 70 ha). Na gazdovstvách súkromne hospodáriacich rolníkov pracovalo v roku 1975 ok. 175 000 traktorov a v rolnických krúžkoch vyše 132 000. To spôsobilo, že podiel mechanických sil stúpol na 58,8 percent. Avšak napriek tomu kôm ďalej odohráva značnú úlohu a teda aj zatajuje krmovinovú bilanciu. Aby sa odstránilo tento negatívny jav a dosiahlo uroven poľnohospodársky vyspelých krajín, musíme strojnosobiť počet traktorov pracujúcich v našom poľnohospodárstve, keďže sú to stroje rozhodujúce o jeho rozvoji. Tento cieľ v našej poľnohospodárskej politike budú sledovať všetky opatrenia v najbližších rokoch.

Inou dôležitou vecou je minerálne hnojenie. Dnes už netreba nikoho presvedčovať o výhodách tohto hnojenia a

o jeho vplyve na rast úrody. Hovoria o tom čísla. V súčasnosti na jeden hektár ornej pôdy vysievame 181,9 kg umelých hnojív v čistej zložke, čo prispele k vyše 50 percentu rastu úrody. Preto sa smeruje k ďalšiemu zvyšovaniu minerálneho hnojenia, aby v roku 1980 dosiahlo úroveň 250 kg (NPK) na jeden hektár ornej pôdy. Máme cieľa dosiahnuť v tejto oblasti, ale súčasná situácia nie je uspokojivá trebars v porovnaní s Československom (208,1 kg/ha) či NDR (291,1 kg/ha). Tažkosti spočívajú v tom, že niektoré hnojivá alebo ich komponenty musíme dovážať. A ich ceny v cudzine stále rastú. Avšak plány poukazujú na to, že sa zavedie systém stále intenzívnejšieho hnojenia práve kvôli dosahovaniu maximálnej úrody.

Predmetom prác straneckého kolektívu bude analyzovanie mnohých oblastí, ktoré sú priamo alebo nepriamo spojené s rozvojom poľnohospodárstva. Na prvom zasadnutí sa rokovalo aj o rozvoji špecializácie a kooperácie, systému kontraktácie, o školení kádrov, rozvoji a modernizácii poľnohospodársko-potravinárskeho priemyslu a o inomnohých iných činnosteach, ktoré budú mať vplyv na rozvoj poľnohospodárstva. Analýzy budú postupne nadobúdať formu konkrétnych rozhodnutí a pokynov, ktoré zakrátko by mal počítiť náš vidiek, ako aj my všetci v podobe lepšieho zásobovania poľnohospodárskymi výrobkami. Takáto pôsobnosť vychádza naproti potrebám tak poľnohospodárstva, ako aj celej spoločnosti.

MK

NOVEMBER

Ondrej — neondej,
darmo k nám chodiš,
ty nerád robíš,
nechcem ja teba,
mne múdry treba.

V tomto mesiaci slnko už nesvetiako v lete, opadnuté lístie prikrýva unavenú zem, duby a hraby sa už musia rozlúčiť so svojou letnou výzdobou, žožltnutou a suchou. Nastávajú pochmúrne hmlisté dni a noci, hvezdárska zima prichádza až 21. decembra, predsa prvé mráziky začínajú už oveľa skôr. Nedostatok denného svetla nahradzuju dlhé večery počas ktorých si die-

včatá po dedinkách spievajú aj tú slovenskú ľudovú pieseň, ktorú sme priopomenuli v úvode.

V tomto období, čo je už starodávny zvykom, nastáva čas spoločného párania peria, večery vyprávania starobylých bájí a povestí. V týchto tradičiach majú svoj pôvod aj „Ondrejské zvyky“, oslavované večer 29. novembra. Sú spojené s latím vosku do vody a veštením podľa tvarov odlatkov či sa dievčatá do roka vydajú alebo nie. V starých kalendároch sa zase mládenci môžu dočítať aj takéto ponaučenie: Keď chcú svojej vyvolenej ukázať väčšiu náklonnosť, majú jej v tanci silne príslušnú črievičku, a keď dievča je mu verné má mu dávať prstienok, vyšívaniu šatku alebo veniec. Môžeme sa tam dozvedieť aj to, že šťastnými dňami sú 15. a 19. a dni s rôznymi príhodomami 5., 26. a 28. Mladým dámam zato veľa spokojnosti prináša 18. november.

Avšak na tento mesiac pripadajú nielen „Ondrejské zvyky“, ale je to

predovšetkým mesiac dôležitých prác na poli a v záhradkách. Dorábanie toho, čo sme nestačili urobit v októbri, lebo každý premeškaný novembrový deň — podobne ako v marci — je nenahraditeľný. Počasie nás nútí aj skontrolovať a prípadne opraviť odchorné zariadenia, aby sme ich mali pripravené na budúcu sezónu. Vo všetkých hospodárskych priestoroch sa usilujeme udržať sucho. Vlhko a prievan sú najväčšimi nepriateľmi domáčich zvierat. V tomto čase treba ich aj výdatnejšie kŕmiť, pretože zvieratá spotrebujú časť prijatých živín na vytváranie tepla. Aj podškľbaným husiam a kačiciam treba štredrejšie súpat krm, aby im perie čím najrýchlejšie narastlo a chránilo ich pred chladom. Zároveň treba skontrolovať uloženie a zastrešenie sena, aby do neho nezatekal, čím by sa seno znehodnocovalo.

Tí, ktorí majú včely vedia, že už v minulom mesiaci nastal včeli pokoj a že už niet s nimi nejakej väčšej práce. Ale o to viac sa musíme venovať us-

poriadaniu a ošetrovaniu zásobných plášťov, dezinfekcií prázdných úlož. a oplodniačkov, čisteniu rámkov po vyzrezanom starom alebo poškodenom diele a pod. Keď chceme ušetriť včelám čistenie lepenky na jar, treba vsunúť do podmetu nepieskovanú lepenku, ktorá zachytí všetko, čo vypadne zo zimného chumáča a na jar vytiahnu lepenky a odstrániť spaňuté veci.

November býva spravidla zo začiatku dosť teplý, má asi 15 daždivých dní (väčšinou v tretej dekáde), snežných a zahmených ok. 11 a s celodenným mrázom okolo päť. Ludové príslovia hovoria, že aké je počasie novembrové, také je aj marcové; Aký je november tretí, taký vraj marec priletí; Martín a Hromnice pradú z tej istej praslice; Novembrový sneh ak si poleží niekoľko dní, lepšie hnoji než hnoj; Ak hus o Martine už po ľade chodi, zas okolo Vianoc v kaluži sa brodi.

(zozb. MIŠO)

Z KALENDÁRA NA – DECEMBER – PROSINEC

Končime podzimní orbu. Jestliže se po podzimních deštích utvorily na polích s ozimý kaluže, svádime vodu do brázd.

Koncem mesice obilime vápnem ovocné stromy; na kmenech se nebudou tvoriť gangrénové rány.

Protože v letošním roce máme menší zásoby krmiva, je mimořádně důležité racionální dávkování krmiva a doplňování denních krmných dávek pro dobytek minerálními směsí.

Dobytoku zajistíme každodenní pohyb na čerstvém vzduchu. Pouze vykrmovaný dobytek může být celý den zavřený v chlévě.

Krmivo je největší položkou v živočišné výrobě. Chceme-li snížit výrobní náklady, musíme:

- hledat levnější krmivo
- krmít moderním způsobem
- podávat krmivo, které dobytek dobré stráví.

Pozdržme se trochu dle u stravitelnosti krmiva a jejím významu ve výživě vepřového dobytku. Vepřový dobytek má jiný trávicí trakt než hovězí dobytek nebo jiná zvířata. Krátký trávicí trakt a jednoduchý žaludeční vak nepřejí dobrému využívání těžce stravitelného krmiva. Vepřový dobytek potřebuje krmivo se součinitelem stravitelnosti až 80% a selata a vepříci dokonce přes 90%.

Do první skupiny patří (podle stupně stravitelnosti): odtučněné mléko, syrovátku, pařené Bramborové vločky, silážované pařené Bramborové, kukuřicový šrot, žitný šrot, sojový šrot, polocukrová silážovaná řepa, pšeničný šrot, bruwek, si-

lážované řízky z cukrovky, jaderné průmyslové směsi, provit, krmná řepa, ječmenný šrot, šrot ze semen bobiku. Tato krmiva budou v krmných dávkách dobře prasaty využita.

Do druhé skupiny patří: chrást z cukrovky, ječmenné otruby, ovesný šrot, žitné otruby, krmný vlčí bob na zeleno, pšeničné otruby, zelený jetel purpurový a lucerka, sušená lucerka, lněné plevy, tráva, zelené žito a další obilí, všechny druhy plev, další krmiva s velkým obsahem buničiny.

Tato krmiva nemohou být jedinou složkou denní krmné dávky pro vepřový dobytek. Průměrná stravitelnost denní krmné dávky by neměla být nižší než 80%. Krmné dávky pro mladá prasata musí být ještě stravitelnější.

Krmná dávka musí obsahovat krmiva, která dodají organismu potřebné množství bílkovin, energetických zdrojů, buničiny, vitamínů a nerostných solí.

Jestliže např. krmného vepře krmíme pouze Bramborami, tedy krmivem typicky nekalorickým (energetickým), uhradíme energetickou potřebu zvířete, ale nedodáme potřebné množství bílkovin (1 kg Brambor = 0,32 ovesné jednotky a 14 g bílkovin) a vahový přírůstek bude nepatrný, nanejvýš tuk. Kromě Brambor musí být tedy v krmné dávce také krmivo bílkovinové. Nezapomínejme, že v denní krmné dávce nesmíme překročit horní hranici podávané buničiny.

Sestavení a normování krmiva pro vepřový dobytek není tedy tak lehkou věcí, jak by se mohlo zdálo.

Výživná hodnota některých krmiv pro vepřový dobytek

Druh krmiva	stravitelnost %	v kg krmiva	
	ověsných jednotek	bílkoviny g	buničina g
Syrovátku	98	0,07	5
Pařené Brambory	97	0,32	14
Bramborové vločky	95	1,28	51
Silážované pař. Brambory	95	0,31	13
Podmásli	94	0,08	21
Kukuřičný šrot	93	1,31	73
Žitný šrot	90	1,24	74
Šrot sojový extrahovaný	90	1,16	360
Syrová polocukrová řepa	87	0,18	6
Pšeničný šrot	86	1,28	107
Syrová krmná řepa	85	0,10	8
Sušené řepné řízky	84	0,91	35
Průmyslová směs T	83	0,98	130
Provit	83	1,00	350
Průmyslová směs L	83	0,95	140
Průmyslová směs B	83	1,00	140
Průmyslová směs W	83	1,00	160
Syrová krmná řepa	83	0,13	7
Ječmenný šrot	81	1,14	84
Ječmenné otruby	74	0,95	105
Ovesný šrot	71	0,99	85
Zitné otruby	66	0,84	89
Krmný vlčí bob zel.	63	0,10	16
Pšeničné otruby	62	0,72	99
Jetel purpurový zel.	50	0,16	22
Lucerka zel.	49	0,15	29
Sušená lucerka	37	0,60	106
			220

Z AMOROVY LOUČKY

Skutočne zákonité sú iba tie manželstvá, v ktorých vladne opravdivá láska. (Stendhal).

la se však, že inzerát (mladá, rozvedená, seznámí se s mužem...) podal jejim jménem manžel, který ji chce opustit, protože ji už nemiluje. Ale nechtěl ji nechat opuštěnou, zvláště, že mu byla dobrá a vzornou, pečlivou manželkou. Paní Frolová nesprávně ocenila jeho snahu a sama vystoupila o rozvod.

Vlastnosť, ktorá sa páči u ctiteľa, odmieta sa u manžela. (Moliére).

Z lásky k žene zrodilo sa všetko najkrajšie na svete. (M. Gorkij).

Německý vědec Wilhelm Humboldt čtyřicátyraset let každodenně věnoval své manželce báseň skládající se ze sto řádků. Jeho manželství trvalo 35 let. Po smrti choti dále psal básně a každý den je nosil na její hrob.

POKUTU TREBA ZAPLATIT... Istá Dánka psychicky

Humor

„Mister Thuber bol presvedčený, že na tomto mieste ma prednosť v jazde... a preto neustúpil. Nemýlil sa, prednosť naložil mal. Bože, bud milostivý jeho duši!“ Tento nápis je na pamätnej doske umiestenej na jednej z rušných križovatiek v štáte Massachusetts v USA.

Studentka sa táže profesora:

- V čom spočívá rozdiel mezi pojmem čas a věčnost? Profesor se zamyslil a odpovedel:

— I kdybych měl čas, abych vám to vysvětlil, věčnost by trvalo, než byste to pochopila.

TAKOVÝ JE ŽIVOT

Když paní Elizabeth Frohové, bydlící ve Vídni, zatelefonoval cizí muž a povolal se na její inzerát v novinách, soudila, že je to omyl. Když však zavolal druhý, třetí, čtvrtý, rozčílila se a nemohla se dočkat návratu manžela ze zaměstnání. Dozvědě-

zrútená nečakaným zrušením snúbenectva, skočila v zúfalstve do vody z mosta, na ktorom nechala svoje auto. Naštastie pokus o samovráždu sa nepodaril. Náhodní svedkovia vytiahli zúfalé dievča z vody a dopravili na breh. Tu však naňho čakali prísní strážcovia verejného poriadku — polícajti. Dievča muselo zaplatiť pokutu za ponechanie svojho vozidla na nedovolenom mieste.

RECENO, PREČTENO

Práce z nás učinila sílu, ktorá jednoti všechny pracujíci. (V.I. Lenin)

Největším přestupkem je povrchnost. (O. Wilde)

POUZE PRO ZAMILOVANÉ

Pro zamilované přišla dobrá zpráva z Ústavu mediciny ve Virginia City v USA. Po dlouhodobých výzkumech kollektiv lékařů tohoto ústavu zjistil, že polibek se infekční nemoce dýchacích cest nepřenáší. Není tedy nebezpečné líbání, ale... podávání rukou. 40% osob zachorovalo na chřipku po podání rukou jedincům s chřipkou. Závěr je zcela jednoduchý: libejme se, ale ruce si nepodávejme!

Pouze do smutného obličeje pichne včela žihadlo. (Japonské příslöví)

Svetoznámý taliansky spevák Benjamino Gigli vystupoval raz v bostonskom divadle v úlohe Fausta. Priepladisko, ktorým ho mal Mefisto unáša do pekla, počas predstavenia zlyhalo. Slávny spevák uviazol spodnou časťou tela v priepladisku, horná časť vyčinowała nad dlážkou javiska. Javiskovým technikom sa nedarilo rýchle opravit mechanizmus a tak ukončil Faustov pár do pekla.

Vtom sa ozval vysoko na galérii akýsi podnapitý divák;

— Chvalabohu, som zchránený, — peklo je už preplnené!

KÝM MLÁĎA DOSPEJE

V pánské móde se většinou velké přepraty nedějí; v této sezóně postačí změnit pouze vázanku. Nejmódnější vázanky jsou proužkované, s hrášky nebo s heraldickými vzorečky. Módní barvy v nejrůznějších kombinacích: černá, bílá, tmavě modrá, bledě modrá a červená.

NEZABÚDAJ

Každá matka skôr alebo neskôr bude... svokrou.

Horšie pocitujeme bolest svojich zubov, ako mučenie Jean d'Arc.

Keď vidíš chyby iba u mladých je to znamenie, že stárneš.

Písali sme už, že vzdach predchádza mnohým onemocneniam, je teda nevyhnutný pre rozvíjajúci sa organizmus. Keď sa dieťa narodí v teplom ročnom období, neexistujú žiadne obmedzenia vo využívaní čerstvého vzduchu a slnečných kúpeľov.

Avšak dieťa narodené na jeseň alebo v zime musíme len postupne zvykať na čerstvý vzduch. Začíname v druhom týždni života držiac dieťa pri otvorenom obloku najprv 5 minút a postupne predlžujeme tento čas o 5 až 10 minút denne. Nemluvňa zvyknuté na polhodinový pobyt pri otvorenom obloku môžeme už zobrať na prechádzku.

V zime dieťa môže byť na vzduchu 2–3 hodiny, v lete —

celý deň. Nemluvňatám zvyknutým na každodenné prechádzky za pekného, bezveterného počasia nezaškodí do konca ani mraz do -10°C.

Keď berieme dieťa na prechádzku nesmieme zabúdať, že:

— musí byť tak oblečené, aby sa mohlo voľne pohybovať.

— nesmieme mu obliekať tesné šaty a najmä topánky.

VÍŠ, ŽE...

byla zkoumána stálost a štěstí rodin podle krevních skupin manželů, o čemž píše v dlouhém článku „Panorama Pôlnoci“. Dovídáme se, že nejrychleji se rozcházejí manželé, kteří mají stejnou krevní skupinu „0“, ale tito manželé se nejčastěji opět sejdou. Manželé s krevními skupinami „A“ a „B“ žijí většinou ve sporádaném manželství. Dále bylo zjištěno, že lepší rodinu tvoří manželé s krevními skupinami „AB“ a „O“ než spojení „AB“ s „A“. Skutečně překvapující jsou výsledky zkoumání závislosti našeho temperamentu na krevní skupině. Napišeme o tom v příštím čísle.

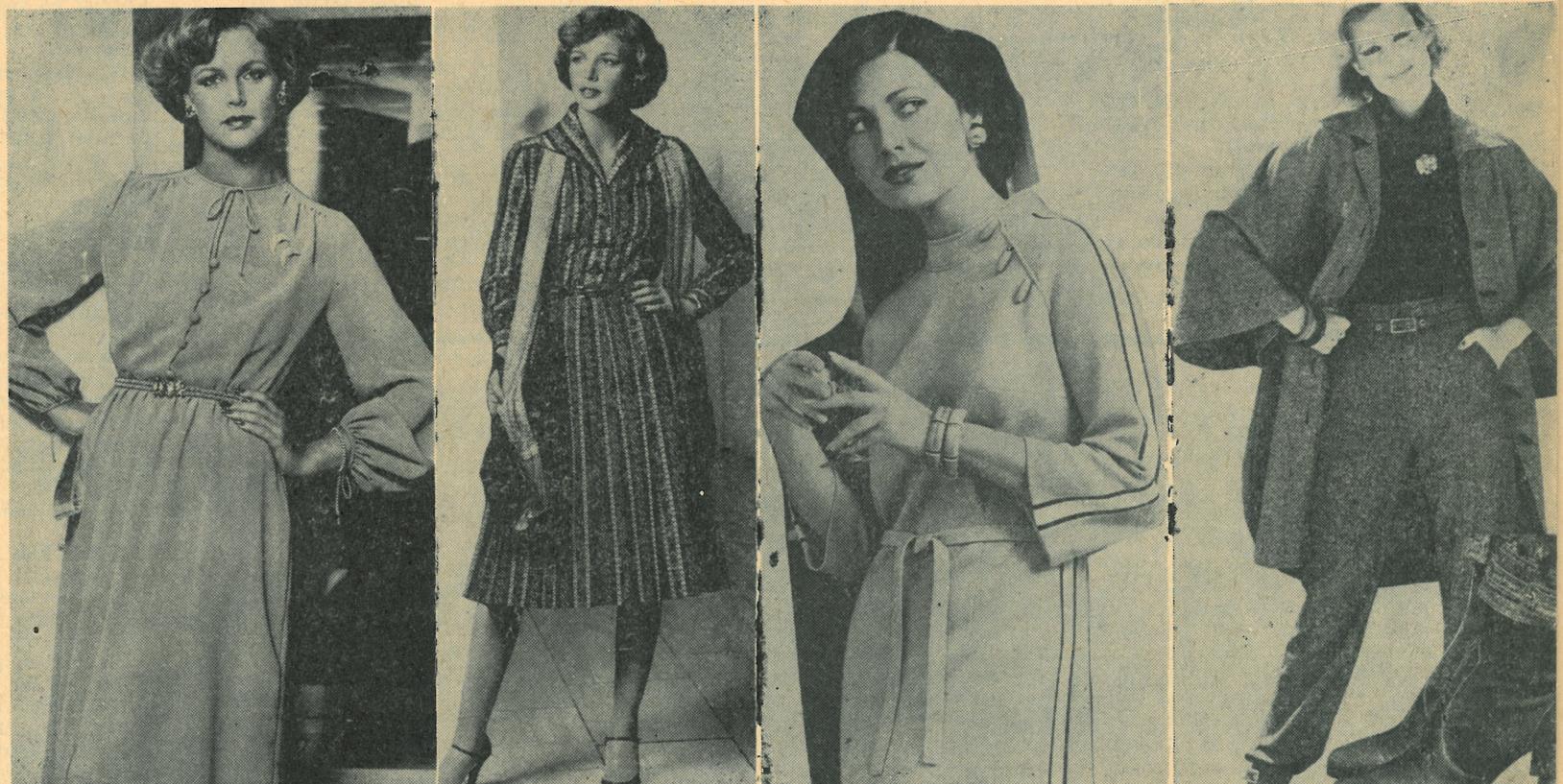
Z domáceho hrnca...

Zčervenalé a svraštělé ruce ponoríme na pět minut do misky s teplou vodou a třemi lžicemi soli.

Zápach ryb a cibule odstraníme z rukou, umyjeme-li je ve vodě, do níž nasypeme hrst soli.

Ak chceme mať zemiakové pyre pekne biele, rozemiešame ho s vriacim mliekom. Od studeného mlieka je sivasté.

Hliníkový riad možno pekne vycistit hlinou vysušenou na prášok.

Auróra

V Leningrade kotví Auróra.
Má aj delá, aj komíny.
Veľa hovoria.

A hľa, čudujem sa odrazu.
Druhá hľadí spod hladiny
ako z obrazu.

Hrdo stojí, stojí v pozore.
Zajtra možno plnou parou
pôjde na more.

Vidím na nej dávnych
matriozov.

Pod zástavou proletárov.
Miera. Na ostro.

Kam až delo guľu dohodí?
To krídłami kŕdel' čajok
plesol do vody!

Kaňka

VLADIMÍR HESS

Byla jednou, aníž by o sobě věděla kaňka
osudem čemuž zaslíbena z kalamaré zela,
na tluštu, černý havran, jak zathení slunka,
jako žaba jež z hladu po slunci v kalamaríku
tato kaňka jež ač jesté není si slíbuje,
až jednou ukapne, že si pomiluje —
že snad o tom inkoust v lačný papír bílý
šedé možná napiše, inkoust očím milý —
inkoust, jenž známena každé lidské slovo
at má zlate perute, at tíž jak olovo
at džih hojirány nebo ranouality
preškrtať štěstí je-li štěstím syty.
It pohl byla jednou kaňka z kalamaré zela
sim na peru se chvěti, jako rosa chtěla
ukápnouti na papír a se naroditi,
chtěla konec konců také jednou žít!!!
Mnoho známenati v rukopisu vžacném
vime, že se v nich škrta, když nám něco vásne
a že tedy kaňka také něčím mluví:
o čemž často rozjímal perem skvící tuhim:
bez kaňky to nejdé „pročež rádi máme,
aby nam hromem ukápla, než své pero zlámem!“
Tím více povzbuzena ukápnout už chtěla
ač brrr, hľoubka pod perem velmi hľoubkou
tmela —

Hledala teploučké místecko, kapla si jen nahodou
mezi slívkem kostelík, mezi čerti hospodou
mezi hľouček andílik, baculatých brichacko
a nálevnou předměstí kde se také nepláče.
Hledala teplé místecko až padla na zvonec
jenž se tiše rozbímal, „s básním je konec.“

PROČ?

PROČ EXISTUJÍ ČASOVÁ PÁSMA?

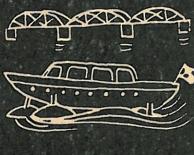
JAK DLOUHO ŽIJÍ ROSTLINY A ZVÍŘATA?

JAK?

Mista, která leží na stejném poledniku (tj. spojnicí severního a jižního pólu), mají vždy stejný čas. Časovy rozdíl mezi jednotlivými poledníky je čtyři minuty, což znamená, že časovy rozdíl mezi dvěma zeměpisnými místy je vlastně násobkem počtu poledníků mezi nimi umístěnými a čtyři minuty. Tak např. mezi Londýnem a Prahou je 15 poledníků, což tvoří časovy rozdíl 60 minut (15×4). Pro větší přehlednost je zeměkoule rozdělena na časová pásmá — vždy po 1 hodině. Pásma se pořádají od nultého poledníku, který prochází Greenwichem v Londýně. Zdejší čas se nazývá západoevropský; další pásmo je středoevropské atp. Je-li v Londýně 1 hodina, jsou v Praze 2 hodiny, v Moskvě 4 hodiny atd.

CO?

CO JSOU TO VODOLETY?

Tentokrát nám půjde o srovnání stáří rostlin a zvířat. Již předem vám prozradíme, že z této soutěže vycházejí vítězné rostlinky, přesněji řečeno dřeviny. Z živých se nejvíce starí dožívají: papoušek až 100 let, orel 80 let, slon 100 let, perlordka 100 let, vrána 120 let a želva přes 200 let. Zdá se, že hranice kolem 200 let je pro živočicha krajní hranici. Rostlinky naproti tomu dosahují tohoto stáří: jablono až 60 let, hrušen až 80 let, vlašský ořešák 100 let, planá hruska až 300 let, jedle 500 let, dub 1000 let a sekový obrovská 3000 let. Stromy však mohou dosahovat ještě vyššího stáří.

VÍK ZAS POVEDAL TOMU MLATCOVI:

„Vidiš, aj ten kôň povedal, že za dobré nikdy dobré očakáva nemáš! Tak ja fa už teraz na druhom raze zožeriem!“

Ale mláteček povedal:

„Podme, ešte dakoho tretieho stretneme, čo nám ten povie?“

Stretli lišku. Spýtal sa mláteček:

„Lišička, povedz mi ty, či za dobré človek aj dobré má očakáva?“

Liška sa spýtala mlátečka:

„A prečo sa ma to optyuješ?“

„Preto,“ povedal mláteček, „že ja som išiel do mlatby a mal som

aj vreco so sebou. Tohto vlka

honci chceli zastrelí. Prosil ma,

aby som ho do tohto vreca skryl,

žeby ho tí honci nezabilili, že sa

mi za to dobré odmení! Keď prešli honci, pustil som ho z vreca von: povedal, že ma zožerie! A ja som sa ho spýtal, či za dobré zlým sa má odmieňať?“

Liška povedala, že ona neverí,

že by vlk bol v tom vreco. Aby

mláteček otvoril to vreco a aby

skúsil vlk do tohto vreca sa

vtiahnuť. Vlk sa vtiahol do vreca.

„No a ty, mláteček,“ povedala

liška, „uviaž vreco a šmar ho na

zem, vezmi cepy a probuj biť te-

raz, či sa bude dobré sypaf z

neho!“

Liška potom povedala:

„Tak je to na svete, že sa má

človek alebo aj vlk za dobré

dobrým odmeniť!“

Upavil JÁN MICHALEK

CHCÚ SI DOPISOVAT'

LIJ MJUJRSOVOVÁ — má 13 rokov, zbiera známky, rada športuje. Adresa: Piarunu 203 600, ul. 9. mája 5, byt 29. Estónska SSR.

KATARINA ECSIOVÁ — má 15 rokov, zbiera odznaky, plágaty, rada športuje. Adresa: Nám. 1. mája 9a, 932 01 Čalovo, okr. Dunajská Streda.

FRANTIŠEK KUNICKÝ — má 13 rokov, zbiera rôzne druhy sviestok do automobilov a motocyklov. Adresa: Jána Švermu 1736, 960 01 Zvolen.

MILAN UDWORKA — má 18 rokov, zbiera odznaky športových klubov, má rád prírodu a hudbu. Adresa: Podzámska 214, 916 21 Čachtice, okr. Trenčín.

JÁNOŠÍKOV ŽART

MARIA RÁZUSOVÁ-MARTAKOVÁ

DOKONČENIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

„Ba kieho!“ vyhrkne Ilčík neveriacky. „Stavím sa o svoju pištol, že nie!“ A Ilčík mal krásnu pištol, ukoristenu ešte pánu Bešeňovskému, keď ho strážil v húštine. Teraz ju však s ľahkým srdcom položil do stávky v nádeji, že prehľad bezplatne nemôže.

Náhodou cesta práve zahýbala popri dvej bystrine, ktorá sa s hukotom rútila z hôr do doliny. Jej brehy vrúbila samá jelša, osika, vrbina a smrek. Jánosík bez najmenšieho šuchu, ako sa to od dvej zveri naučil, pastierov predbehol a vo chvíli sa o svoj opasok na jelšu zavesil.

Idú pastieri za stádom, rozprávajú, a jeden zrakom o jelšu zavadol:

„Tí, bohuhráiss, viselec!“ vykrikne. Pobehne bližšie a zavolá aj druhu, aby sa šiel poďávati.

I hľadí Ďuro, hľadí Adam, potom oba rozumujú, že to je, odkaľ a aké nešťastie ho asi postihlo, že si tak siahol na život. A keď sa dosť naprízerali na toho obesenca a dosť náhádali o jeho osude, zrýchleným krokom sa došli za svojou čriedou pustili.

A idú oni, idú zase hodný kus, keď Adam zrazu znova upozornil Ďura: „Nože pozri! Zase jeden obesenec na jelši!“

Prizerá sa Ďuro, prizerá a popod nos si mrmlie:

„Cože sú vari dvojčata? A či to bude ten istý?...“

„Ten istý! Ba netáraj!“ zahriakne ho kamarát.

I vznikla pod jelšou škripka, či je to ten istý, alebo už druhý. A že obaja pastieri boli rovnako hľavatí, tak tuho sa škripili, až sa im junce rozišli po lúke a začali sa popásat.

„A vieš ty čo Ďuro,“ pohnie Adam rozumom, „vraťme sa pozrieť si toho prvého. Junce sa nám zatial aspoň popasú!“

A dobrá rada hodna groš. Nechali chlapí junčeky a chytrou vykročili hore, až zmizli za krovím.

A vtedy junák Jánosík, ten obesenec na jelši, zoskočil na zem, remeň zase opásal, junčeky zbil do čriedy, previedol cez brod potoka a hnali ich, hnal hlbšie, za úval.

Ilčík ho už vital s pištoľou:

„Zaslužil si si ju, kapitán!“ povedal mu celý uveličený takým figlom. No jánosík len rukou hodil:

„Počkaj, počkaj, ešte je tomu nie koniec!“

Vtom dobehli aj pastieri. Poobzerali sa okolo seba a od úzasa ostali stáť, akoby im nohy boli korene zapustili do zeme. Obesenca niet ani tam — no, ťafa, ani tu — a kde je ich črieda?

No zaraz sa spamateli a zjašeno behali, volali, po lúkach a kopcoch hľadali — no všetko nadarmo.

„Boh ho tam skáral...“ Ďuro už obesenca preklína. Adam chytá sa za hlavu a zalamuje rukami. Vidno, chytá ich už zúfalstvo. Ved' čo povie pán úradník... a pán urodzený dá ich na smrť umučiť. Keď už boli od behania a hľadania taki udychčaní, že ich v boku klalo, smutní si sadli pod osiku — a tá sa celá triasla, akoby od nich strachu.

A Jánosík v úkryte vidí, že je už načase skončiť toto trápenie. Ved' sú to len obyčajní pastieri, oddaní, ako bol ešte nedávno i sám. Aj že bol taký slnečný deň, nedalo mu dlhšie hľadie na smútok.

„Daj, bože, šťastia!“ zavolal a skokom zastal pred nimi.

A chlapí div dušu nevypustili, tak sa zlakli. Ved' je to predsa, on, ten obesenec na jelši! Jánosík hneď videl, ako sa zlakli, čo mysleli, že vstal z mŕtvych. Aby ich upokojil, zasmial sa a povedal:

„Nemajte strach, ľudkonia! Som živý a združený, to som si len spravil malý žart. Vašu čriedu som zahnal do Žliebok, tam ju nájdete sa pásť. No aby ste chytrejšie zabudli na svoj strach — tu máte bolestné.“

Po tých slovách vytiahol z opaska za hrdinu dukátov a prekvapeným chlapom štredo nadeľil.

Potom sa zvrtol, zapískal — a hop! Preskočil bystrinu a strmo zamieril do hôr.

„Panenka božská, dukátov! hľadia pastieri na zlato a neveria vlastným očiam. Je naozaj ich celé to bohatstvo? Zlaté dukáty sa ostro odrážajú od čiernej farby ich dlaní; ešte nikdy neležal v nich takýto poklad. Od vďačnosti div sa nerozplácá a ich srdce už uhádlo, že to bol Jánosík.

A ten kráča už s Ilčíkom svojou cestou. Pištol si nevzal. Ved' načože? To sa len hral. Chcel kamarátkovi ukázať, čo všetko vtip a figel dokáže. Už samo to ráno tak tešilo junáka, že objímal by celý svet. Ten svoj úbohý, chudobný svet, s ktorým sa cíti jedno telo, jedna krv — ako i so zemou, čo nesie jeho pružný krok.

Hej, vydaril sa chlapský žart. Pastieri si statok hneď našli a nechýbala ani srsť. Pastieri sli stále za juncami s rozveselenou dušou a len spominali a rozprávali.

A keď prišli domov, aj oni pripli nové ohňivo do zlatej refaze povestí o Jánosíkovi.

PRAWO NAPADNIETEGO
DO OBRONY WŁASNEJ

Stanisław, Zdzisław i Kazimierz szli spokojnie ulicą, gdy nagle bez najmniejszego powodu, zostali zaatakowani przez kilkuosobową grupę łobuzów. Atak był gwałtowny. Zamian napadnięci zorientowali się o co chodzi, już dwaj z nich, Zdzisław i Kazimierz, leżeli nieprzytomni na ziemi. Cała furia skierowała się teraz przeciwko Stanisławowi, usiłującemu bronić się w pojedynkę. Ciosy jednak, jakie już otrzymały i nadal odbierały, zachwiały nim mocno. Na chwilę jednak przed upadkiem zdążyły wyjść z kieszeni scyzoryk — i zadały nim, bez ostrzeżenia napastników, ciosy Piotrowi, ich przywódcy. Cios okazał się śmiertelny — gdyż została przecięta tętnica udowa.

Stanisława aresztowano i postawiono przed sądem, oskarżając go o nieumyślne zabójstwo Piotra. Przysługiwało wprawdzie Stanisławowi prawo do tak zwanej, w języku prawniczym, obrony koniecznej, ale władze prokuratorskie doszły do wniosku, że Stanis-

law przekroczył jej granice, nie ostrzegł bowiem napastników, ze do obrony użycie noża. Gdyby to uczynił, spełniby warunki obrony koniecznej. Byłby wolny od winy i kary.

Sądy obu instancji podzieliły zajęte w akcji oskarżenie stanowisko prokuratora, że Stanisław przekroczył dozwolone granice obrony koniecznej i skazały go za zabójstwo Piotra na karę więzienia. Nie przyjęto jego wyjaśnień, że nie chciał Piotra zabić, lecz tylko odstraszyć napastników.

Sprawą zainteresował się Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Po jej przeanalizowaniu wniosły do obu wyroków skazujących rewidcję nadzwyczajną do Sądu Najwyższego — na koryśc Stanisława.

Po wnikliwym rozpatrzeniu tej niewątpliwie trudnej sprawy Sąd Najwyższy — w poszerzonym, siedmiomiesięcznym składzie — postanowił uniewinnić Stanisława od zarzutu nieumyślnego zabójstwa Piotra (Wyrok z 30. IX. 1975 r. VI-KRN-39/75).

W uzasadnieniu tego wyroku czytamy:

„Działanie podjęte w obronie koniecznej jest prawne i nie zawiera cech bezprawności wyrażającej się w przekroczeniu jej granic ani ze względu na brak

wezwania napastnika do zaprzestania dalszego zamachu, ani też ze względu na brak ostrzeżenia ze strony napadniętego, że użyje niezbędnego dla odparcia zamachu środka w razie niezaprzestania dalszego zamachu. O obronnej koniecznej z przekroczeniem jej granic może być bowiem mowa tylko wtedy, gdy obrona jest bądź intensywna ze względu na naruszenie dobra napastnika w większym stopniu niż było to konieczne lub dobrze, którego naruszenie nie było podtykowane koniecznością, bądź też przedwcześna lub spóźniona gdy zamach jeszcze lub już nie ma.

Skoro w wypadku niniejszej sprawy — jak to trafiły wywodzą rewizja nadzwyczajna — oskarżony Stanisław zdecydował się na użycie noża, jako jednego posiadanego przy sobie skutecznego środka dla odparcia ataku, po doprowadzeniu go do stanu bliżkiego utraty przytomności użył noża i wtedy, gdy stało się to konieczne dla zmuszenia napastników posiadających nad nim znaczną przewagę do zaprzestania trwającego nadal zamachu na jego zdrowie, a nawet życie, przy czym w powstałym ukłonie się nie miałby żadnych realnych szans skutecznej obrony przed skierowanym na niego gwałtem.

townym zamachem, gdyby bronił się tylko rękami, to należało przyjąć, iż działał on w obronie koniecznej bez przekroczenia jej granic w jakimkolwiek stopniu”.

Sprawiedliwością stało się więc w końcu zadość, ale dopiero po 16 miesiącach przebywania Stanisława w areszcie. Tyle bowiem czasu trwał proces karny, który ostatecznie wykazał, że Stanisław przestępstwa się nie dopuścił, gdyż przysłużywało mu w zaistniałej sytuacji prawo obrony koniecznej.

Dolegliwości moralne i materialne, jakie poniosł Stanisław podczas pobytu w areszcie, są z pewnością duże. Wyłania się więc zagniecenie, czy w tego rodzaju procesach o przekroczenie granic obrony koniecznej, nie należałoby, po przeprowadzeniu dochodzenia, odstępować od stosowania środka zapobiegawczego na czas trwania procesu sądowego. Wynik bowiem w tego rodzaju sprawach, jak to widać wyraźnie na tym przykładzie, jest niepewny do zakończenia procesu.

Atakujący napastnicy powinni się liczyć z ryzykiem, że mogą napotkać obronę ofensywną ze strony swojej ofiary, obronę której nie wolno im odpierać w sposób ofensywny.

JÓZEF KRUK

CHOROBY OWIEC
Z NIEDOBORU
WITAMIN

Witaminy mają zasadniczy wpływ na rozwój młodych organizmów zwierzęcych i utrzymują w harmonii cały organizm zwierzęcia dorosłego. Ustrój zwierzęcy posiada również zdolność wytwarzania niektórych witamin, podobnie jak to się dzieje w roślinach. Zwierzęta gospodar-

skie w normalnych warunkach powinny otrzymać odpowiednie ilości wszystkich witamin niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania organizmu. Uzwiertat występują niedobory witamin, zwłaszcza A i D, których brak należy uzupełniać.

NIEDOBORY WITAMINY A — witamina ta warunkuje wzrost, normalną płodność i przyczynia się do powstawania naturalnej odporności na choroby. Znajduje się ona w produktach pochodzenia zwierzęcego oraz w roślinach i owocach jak marchewki, pomidory, liście buraczane,

Witamina ta jest mało odporna na gorąco i światło. Sucha pasza, nawet dobrze zbrane siano zawiera bardzo mało tej witaminy. Niedobór witaminy A powstaje przy trzymaniu owiec w owezarniach, przy braku dostatecznej ilości dobrej paszy zielonej. Na niedobór tej witaminy szczególnie wrażliwe są jagnięta, dorastające owce oraz owce ciężarne. Jednym z pierwszych objawów niedoboru witaminy jest wystąpienie zmian w oczach — zesznicie spojówki, zmęczenie rogówki oraz ślepotą zmierzchową. Dalszymi objawami są: śluzywy wypływ z oczu i nosa,

napady skurczów mięśniowych oraz wyginanie głowy ku tyłowi. Samice trudno zachodzą w ciążę a ciężarne mogą ronić. U młodzieży brak tej witaminy powoduje zupełną i trwałą ślepotę. Niedobór witaminy A usuwa się przez podawanietranu, zielonych pasz, roślin okopowych, marchwi, drożdży oraz stosuje się witaminę A w zastrzykach.

HENRYK MĄCZKA

Dokończenie
w następnym
numerze

POMERANCOVÝ NEBO
CITRÓNÖVÝ DORT

30 dkg kryształowego cukru svaříme s troškou vody na słabou niť; ze sedmi bílků ušleháme tuhý směl a po troškách přilevíme za stálého míchání svařený sirup a sedm utřených žloutků. 30 dkg krupičkové mouky smícháme s pečivovým práškem a lehce zamícháme po částech do tě-

ta. Nakonec přidáme z celého pomeranče ostrouhanou kůru (nebo z citrónu). Těsto nalijeme do dobrémáslem vymaštěné a moukou vysypané dortové formy a po středně vyhřáté troubě upečeme. Dort vyloupíme z formy a po vychladnutí dvakrát dlouhým nožem nebo nití překrojme. Spodní dil pokapeme pomerančovou (citrónovou) štavou, pomažeme polovinou náplně a položíme prostřední díl, který hodně navlhčíme pomerančovou štavou (citrónovou). Aby byl dort dobrý, musí být tento dil štavou nasycený. Nyní na něm rozetřeme

zbytek náplně, položíme opět štavou mírně pokapáno horní díl a dort zatížíme destičkou nebo podnosem na několik hodin v chladnou. Pak povrch dortu očistíme z drobečků jemnou metličkou, polejeme pomerančovou nebo citrónovou polevou a ozdobíme díly pomeranče nebo jiným zavařeným okapaným (v létě syrovým) ovocem. Dort poléváme tak, že polevu nalijeme na prostředek a mírným nakládáním podnosu s dortem rozlejeme po celé ploše. Polevu, která přetekla na podnos rozetřeme nožem namočeným v horké vodě po stra-

nách dortu. Ovoce klademe na polosuchou polevu.

Náplň: ze 3 dl mléka, 10 dkg cukru a puddingového prášku (pomerančový, vanilkový) nebo mouky uvaříme kaši. Ufremie 15 dkg másla s 10 dkg práškového cukru a za stálého míchání přidáváme po částečce studenou kaši a z půl pomeranče (nebo citrónu) štavu.

Poleva: 20 dkg prosátého práškového cukru, lžice pomerančové (citrónové) štavy a podle potřeby vařící voda. Dobře umicháme, aby se poleva leskla. Hustotu vyzkoušíme na obrácené vařečce; poleva se musí mírně roztékat.

psychozábava

JMÉNO VESTÍ

CECILIE — dnes jméno málo populární. Cecile je většinou střední nebo vysší postavy, štíhlá, brunetka; je hezká, má hezkou postavu, oválný oblijej s rovným nosem a vysokým, přemýšlivým čelem. Její krása je však chladná. V dětství je tatínkův mazlíček a po otci také dědi povahu; má tedy kromě typických ženských i řadu povahových vlastností mužů. Říkává se o ní, že je záhadná.

Je ctižádostivá, čestná a hrádá. Zdánlivě nepřístupná má v srdeci věčný žár. Má sklon k exaltaci a mysticismu. Obléká se pestře. Ve styku s lidmi je zdrženlivá. Přátele si pečlivě vybírá. Je průměrně nadaná, ale pracovitá. Dovede neomylně hodnotit lidi a málokdy se mylí. Je romantická, ale stojí pevně na zemi. Nesnáší nezdvořilost a vulgárnost. Vdává se z lásky i z rozumu. Její manžel je většinou dobrý a vzdělaný člověk. Domácnost udržuje Cecile ve vzorném pořádku. Jméno Cecile je latinského původu; caecus, caecilia — slepý, slepá. U nás se toto jméno začalo používat v polovině XVI. století. Cecile má jmeniny 22. listopadu a 15. prosince.

SNÁR

VERÍTE SNOM? NIE! ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PREDSDUDOK NAŠICH BABIČEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNÍVA:

Zatmenie slnka — prechodné utrpenie — mesiaca — nevera
Závet robiť — dosiahneš vysoký vek — vidieť — radost
Závoj nosiť — nechaj si svoju mienku pre seba — inú v ňom vidieť — chrán sa pred alkoholom
Závistníka mat — si ušľachtilý
Zelenina — blahobyt — jest ju — dlhá chvíľa
— surový jest — daj si pozor na oheň — pestovať ju — tvoje priarie sa splní — varif — hádka v rodine
Zima, trápenie jej následkom — staraj sa o zdravie — s veľkými mrazmi — neprijemnosti
Zlaté príbyty — bohatstvo
Zlatý bažant — výhra na lotérii
Zlaté rybičky — ked budeš rozumný, budes aj šťastný
Zlodej vidieť — milostné dobrodružstvo
Zrkadlo, vidieť sa v ňom — nepriaznivé udalosti — rozbif — pochováš nádeje — so zlatým rámom — blahobyt
Zubný lekár — nevôľa a zloba.

ŽIVOT

CZASOPISMO
SPOŁECZNO
KULTURALNE

Ukazuje się
do 15 każdego
miesiąca

NEVIETE SI PORADIT S RÓZNYMI TAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTORE VÁS ROZČULUJÚ? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME Vám A PORADIME NA STRÁNKACH ČASOPisu ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje:
ADAM CHALUPEK — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz., František Bednářík (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustin Bryza (Lapsze Wyżne), Alojz Galuš (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronislav Knáptík (Mikolajów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Wacław Luścinski (Zelów), Lídla Mšálová (Zubrzyca Góra), Lídla Mundillova (Kucov), Ignáč Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojovská (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Růžena Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowská (Warszawa), Andrej Vaksmaný (Tríbš), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowacki — Alžbeta Stojovská; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Kazimiera Komosa; oprac. graf. — Joanna Swierczyńska.

Nadsyłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne” RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul.

Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksala 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Adres ZG TKCIS: 31-024 Kraków, ul. Szpitalna 38, tel. 212-92.

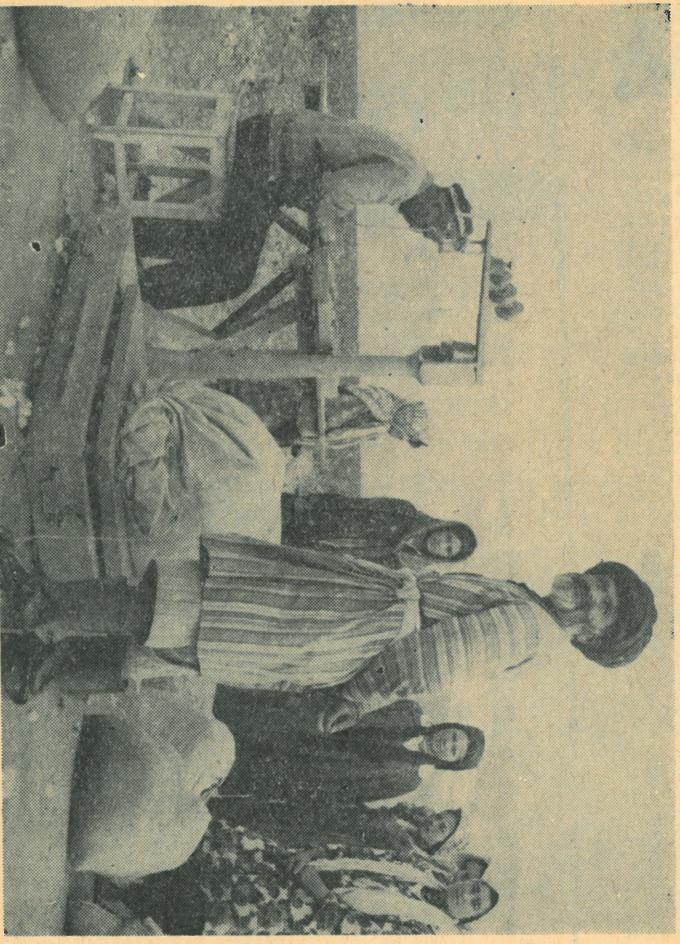
Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 každégo miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumeratę na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Wszystkie instytucje państwowego i społecznego w miastach, zamawiają prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeratę za pośrednictwem Urzędów Pocztowych.

Prenumeratę na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolejno 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajo-

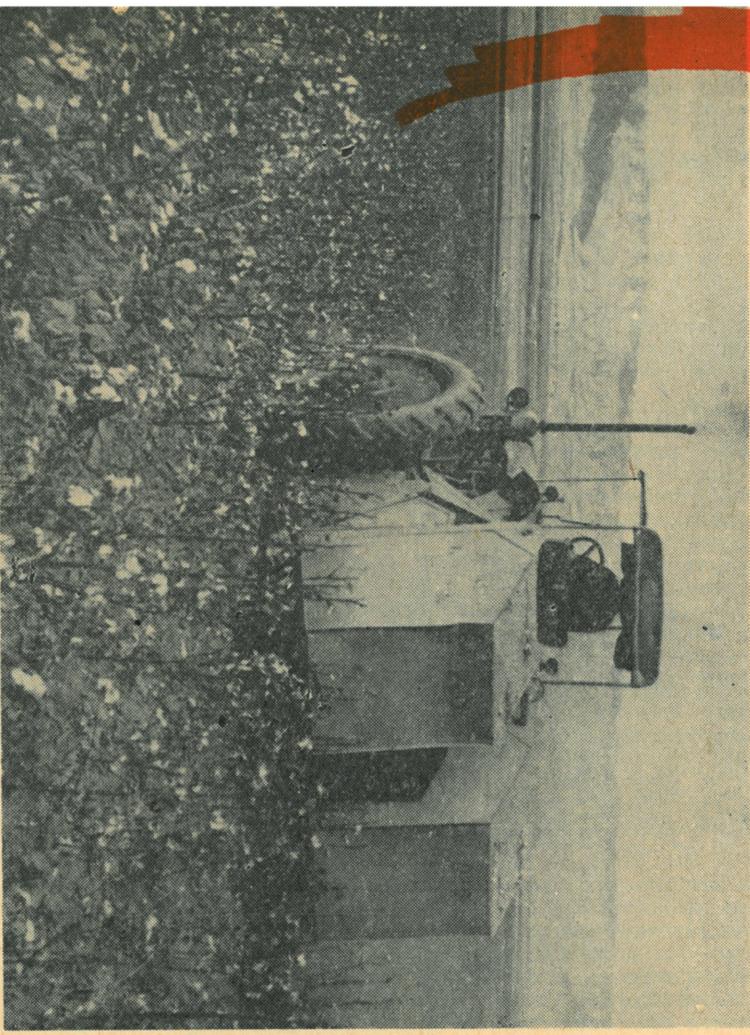
wej o 50%.

Oddano do składu 12.X.76. Numer podpisano do druku 15.XI.76.
Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1549. Nr indeksu 38601/38501. J-50.

BIELE ZLATO

Na váhe toho nie je vela, ale uroda bude bohatá.

Bavina, číže „biele zlato“, ako ju väčšinou nazývajú v republikách sovietskej Strednej Ázie, je tam najdlhobanskou kultúrou a obdobie jej zberu — september, október a november — je vyráholením polnohospodárskej sezóny. Zber baviny je tým najdôležitejším ostatné nielen pre obyvateľov vidieka, ale pre vset-

kých bez výnimky Turkmenov, Tadžikov či Uzbekov. Ale nielen najdôležitejší, zberu sa zúčasňujú všetci. Keď v isté októbrové populárne sú pricestovali do Jazdžistana a chcel som dostraníkom výbere — budova bola zavretá. Všade tiesto a pusto. Iba o

— Teda nikt tu nie je okrem vás? — spýtal som sa prekvapený. — Predsa telefonovali z redakcie v Dušanbe v súvislosti s mojim príchodom a niekoľko čakaf.

— Acha, už viem. Je tu jeden tajomník pre otázky propagandy a niečo piše, preto som ho zavrel na kŕnie, aby mu nikto neprekážal. Teraz súťažia je na poli a nie za pisacím stolom a každý aktivista by mal obereť baviniu a nie sa mofať po výbere...

Viac-menej to isté mi povedal starčekom „prepustený“ tajomník pre otázky propagandy a dodał, že každý pracovník výbere sa zaviazal zozbierať po 50 kg baviny po pracovnom čase a v dňoch pracovného volna.

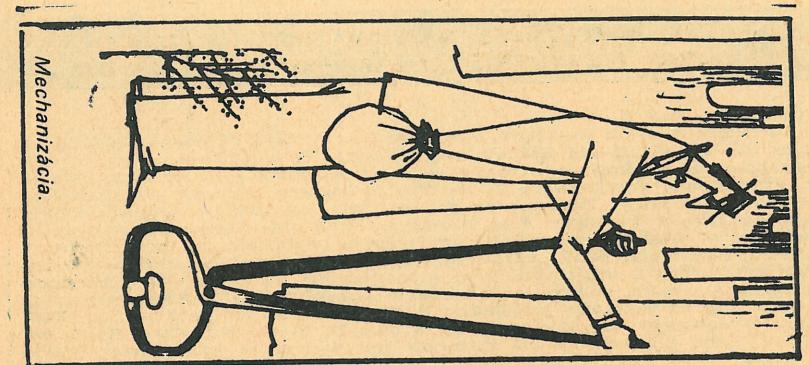
Išli sme teda aj my do sovchozu, kde sme okrem samozádaných kombajnov stretli medzi beleťicou sa bavinou niekoľko farebne obliečencov dievčat, ktoré ručne obereali baviniu. Bola to brigadier Muzulmana Kulmatova, ktorá za dobré pracovné výsledky bola odmenená prechodnou červenou vlajkou.

Javanský sovchoz pestuje bavinu na území, na ktorom ešte prednedávnom viesť prešypoval plísokov piesok. Koncom šesdesiatých rokov robili tunu veľké melioračné práce, vďaka čomu mohlo sa obhospodiť veľké plochy novej zeme.

Tieto veľké zavodňovacie práce sa robia v celej Strednej Ázii. Najznámejším zavodňovacím podujatím je celkom isté výstavba Karakuniského kanála, ktorý usmerňi vody Amudarje do Kaspičkého mora.

Vedúca brigády Muzulman Kulmatov a jeho dievčatá.

Mechanizácia.

— Čo sa tvárite tak zúfalo? — spýtuje sa šef ráno svojho podriadeného. — Stalo sa vám niečo? — Ano.. totiž, stanem sa otom. — Človeče, to je predsa radosť na správu!

— Ano, pán šef, ale čo, keď sa o tom dozvie moja žena?

čviliu zo záhrady pri budove strany nadšiel rezký starček obliečený do riebného kaftana, s hubetiekou na hlave a oznamil, že celý rajónny výbor odšiel do nedalekého sovchozu zbierať bavnu.

Tento rok, potolne ako v rokoch uplynulnej patročnice, zozbierať v ZSSR nemenej ako 7,7 milión ton baviny. Naďiac v Uzbekistane — skoro 5 milión ton v Turkmensku. A každá tona baviny, to je 7 000 metrov látok, plus 200 kg oleja a 300 kg výliškov.

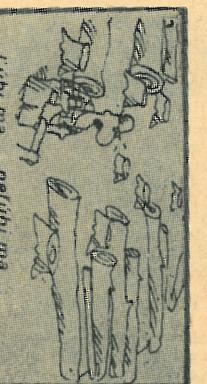
V simečných oázach Turkmenšta zavodnených početnou sieťou kanalov zber baviny dosiahne tento rok 48 q z hektára. Sí už samozrejme veľmi vysoké výnosy, ale viem, že este pred niekoľkými rokmi v Tadžikistane zbierali priemerne výske 27 q z hektára. V tom istom čase hektárové výnosy v Brazílii činili okolo 6 q a v Indii okolo 5 q. Jeden zo starých, skúsených rolníkov z javanského sovchozu v istom momente poznamenal:

— Hned po vojne, za hektárové výnosy 8 q dávali vyznamenania a dnes na plantážach, kde tiroda číni priemerne výske 40 q, kočtočnici si sice tak pripújivajú Volgu, ale vyznamenania už tak hojne nerodzavajú. Dosahovanie rok-ročne takýchto hektárových výnosov všec ne je jednoduché, lebo počasie je tu premenlivé. Voda vždy chybí, ale majové dažde a kroupobitia vedia narobiť také skody, že aj trikrát sa musí vysieváť bavnu.

Pri tejto príležitosti som dostal vysvetlenie, prečo sa, napríek širokej mechanizácii, tak vela baviny obiera rukou. Sovietski polnohospodári chceú tož vo veľkom pestovať tenkovlaknitu bavnu, ktorá má malé tabolky; väčšia iba 2 — 2,5 gr. Takéto tobolky ľahko možno zberať strojovo a preto tak často na bavinných poliach vidime farebne skupiny žien a dievčat obieračiek do plachiet biele, jemné chumáčik.

Text a snímky:
ROMAN WYSOCKI

Humor

Čo ich ešte očakáva v roku 1976? Posledné mesiace tohto roku by mali byť pokojné a minomučne vydané v rodinnom kruhu a domácnosti. Možno počítat s dôležitým obdobím, ktorého výsledky budú mať rozhodujúci vplyv aj na budúci rok. Bude to zároveň, čo je dôležité najmä pre slobodných, čas veľkých citov a zavazujúcich slov. Celkove je to pre Strelecov príaznivé obdobie.

Ludia narodení v tomto znamení, číže od 23. novembra do 21. decembra, sú milí a zdvorili, ale aj temperamentní. Ľahko sa rozčlujujú, ale potom tak isto tanko zabudajú na svoj hnev. Často rislajú, vedúca postaviť všetkym ľudom kartu. V láске sú veľmi oddani, ale aj veľmi žiarliví. V oddani, ale aj veľmi žiarliví. V práci pôsobia nárazové. Vo všetkých sú prehnanaj.

Milujú prírodu a cestovanie. Neradi dlhšie bývajú na jednom mieste.

Strelec sú dobrí námorníci, vodoci, zemepisci, cestovatelia, reportéri, fotografovia.

STRELEC

Z ASTRÓLOGOVÉJ KRONIKY

Čo ich ešte očakáva v roku 1976?

Ludia narodení v znamení Streleca by si po celý rok mali cenné priateľstvo rudi narodených v znamení Vodného a Streleca.